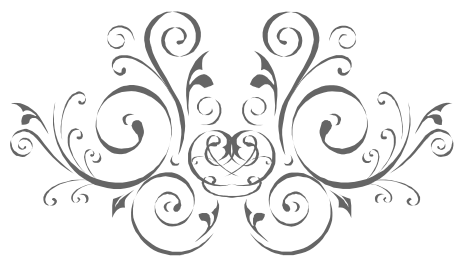

גמרא סדורה

מסכת

נזיר

פרק ז' - "פִּהֵן גְּדוּל"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד פרק זה לרפואת כל הפצועים
שהקדושים הי"ד לעיננו, יהיו מליצי יושר על כל הלומדים ומשפחותיהם בתוך כל עמ"י

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט שמורות למכון ממרא.
 כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בניך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

ד' אלול תשע"ה

מסכת נזיר פרק ז' - "כהן גדול"

1. מז, א-ב

רס"י

מתני'
כהן גדול ונזיר אין מיטמאין לקרוביהן. וכדמפרש בהן קראי לטומאה לקמן בגמ':

גמ'

בשלמא כהן ונזיר. שמעינן להו הי מינייהו ליטמא תחילה דרבנן סברי כהן גדול שקדושתו קדושת עולם ורבי אליעזר סבר נזיר עדיף שכן מביא קרבן על טומאתו ויטמא כ"ג שאינו מביא קרבן על טומאתו ואל יטמא נזיר:

משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים. כלומר והא פשיטא לן דכ"ג שנמשח בשמן המשחה קודם שנגנו צנצנת המן ומקלו של [אהרן] ושמן המשחה בימי יאשיהו וכהן גדול שלא נמשח בשמן המשחה שעומד בכהונתו לאחר שנגנו שמן המשחה אפילו בבית ראשון ואין בינו לבין כהן הדיוט אלא שהוא מרובה בגדים שמשמש בח' בגדים בבגדי לבן ובגדי זהב וכהן הדיוט אינו משמש אלא בדי' הא נמי פשיטא שאם היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה דמיטמא מרובה בגדים ולא יטמא משוח בשמן המשחה משום דאיהו עדיף שכן מביא פר העלם על כל המצות כמו צבור כדכתיב (ויקרא ד) ואם הכהן המשיח וגוי כלומר שהוא מביא קרבן על אשמתו כמו צבור על אשמתן אבל מרובה בגדים אינו דינו אלא כיחיד:

ומשוח שעבר. כלומר קודם שנגנו שמן המשחה ואירע קרי בכ"ג ומינו אחר תחתיו ומשחיהו ואחר כך כשנטהר כ"ג חוזר לעבודתו ושני עובר לו: **ומשוח שעבר לאו בר עבודה הוא.** אלא אותו יה"כ כדאמר' במס' יומא (דף יב:.) ראשון חוזר לעבודתו ושני אינו ראוי לא לכ"ג ולא לכהן הדיוט משום דמעלין בקודש ולא מורדין: **כהן משוח מלחמה לא חזי לעבודה.**

כדאמרינן במס' הוריות: **והתניא משוח מלחמה קודם לסגן.** דמשמע לכל דבר קודם לו דאיהו עדיף טפי במס' הוריות קאי: **דתלו ביה רבים.** דעביד מלחמה בשביל רבים:

משנה

כהן גדול ונזיר:
אין מיטמאין - לקרוביהן.
אבל מיטמאין - למת מצוה.

היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה,
רבי אליעזר אומר:
יטמא כהן גדול ואל יטמא נזיר.
וחכמים אומרים:
יטמא נזיר ואל יטמא כהן הדיוט.

אמר להם רבי אליעזר:
יטמא כהן שאינו מביא קרבן על טומאתו, ואל יטמא נזיר שהוא מביא קרבן על טומאתו.
אמרו לו:
יטמא נזיר שאין קדושתו עולם, ואל יטמא כהן שקדושתו קדושת עולם.

גמרא

בשלמא כהן גדול ונזיר,
האי סבר: כהן גדול עדיף, והאי סבר: נזיר עדיף.

מז, ב. משוח בשמן המשחה, ומרובה בגדים - משוח בשמן המשחה עדיף, דאילו משוח בשמן המשחה מביא פר הבא על כל המצות, ואילו מרובה בגדים - אין מביא.

משוח שעבר, ומרובה בגדים - מרובה בגדים עדיף,
דמרובה בגדים עביד עבודה, ואילו משוח שעבר לאו בר עבודה הוא.

עבר מחמת קירויו, ועבר מחמת מומו,
עבר מחמת קירויו עדיף, דאילו האי חזי לעבודה למחר, ואילו עבר מחמת מומו לא חזי לעבודה.

איבעיא להו:

משוח מלחמה, וסגן - הי מינייהו עדיף?
משוח מלחמה עדיף, דחזי למלחמה,
או דלמא: סגן עדיף דחזי לעבודה?

תא שמע:

דתניא:

"אין בין משוח מלחמה לסגן,
אלא שאם היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה -
יטמא משוח מלחמה, ואל יטמא הסגן."

והתניא:

"משוח מלחמה קודם לסגן!"

אמר מר זוטרא:

לענין החיותו - משוח מלחמה עדיף,
מאי טעמא? דתלו ביה רבים.
לענין טומאה - סגן עדיף.

דתניא:

"רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר:
למה תקנו סגן לכהן גדול?
שאם אירע בו פסול הרי נכנס ומשמש תחתיו."

2. מז, ב - מט, ב

ר"י

עד כאן לא פליגי ר' אליעזר ורבנן אלא בכ"ג וזויר דקאזלי בהדדי ואשכחו מת מצוה הי מינייהו ליטמא ברישא אבל חד לחודיה כו':

על כל נפשות מת לא יבא. לא בא אלא לקרובין דאי לרחוקים הרי כבר למדנו מכהן הדיוט והואיל ולא בא הכתוב להזהיר על כל נפשות מת אלא משום קרובין מה ת"ל לאביו לא בא אלא לומר לך לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה:

ולאמו. האמור בכהן גדול מה ת"ל:

לגזירה שוה לכדרכי דתניא רבי אומר לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם כי נזר וגוי והאי קרא בנזיר כתיב:

אין לי. שמיטמא לאביו ולאמו בנגעם ובזיבתם אלא נזיר כ"ג מנין:

אמרת לא יאמר אמו בכ"ג. שיש לנו ללמוד מן הדין שאינו מיטמא שהרי ק"ו הוא כו': אין כהן הדיוט מיטמא לאחיו אלא אם כן ישנו אחיו מאביו: אין כ"ג מיטמא לאחיו מאמו ולא מאביו ולא אפי' לאביו אע"פ שאין כהן הדיוט מיטמא לאחיו אלא בשביל שבא מכח אביו: אם זכיתה מן הדין. אם למדת מן הדין שאין כ"ג מיטמא לאמו מה תלמוד לומר אמו אלא מופנה כו':

אשכחן כ"ג. דמיטמא למת מצוה נזיר מנלן:

ת"ל על (כל) נפש מת בנפש אדם הכתוב מדבר. שלא מצינו שנקרא נפש מת אלא אדם בלבד:

בנפש המטמאה לו אדם בביאה. כיון שנכנס עמהם באהל הכתוב מדבר ואיזו זו נפש אדם ולא נפש בהמה וכיון דעל נפש מת לא יבא מדבר בנפש אדם ומשמע בין קרובי בין רחוקים ולמה חזר הכתוב ואמר לאביו ולאמו אלא לאביו הוא דלא מיטמא כו':

עד שלא יאמר. שמיטמא למת מצוה הייתי מביאו מן הדין שזויר מיטמא למת מצוה מה כ"ג כו':

עד כאן לא פליגי, אלא בכהן גדול ונזיר, כי קא אזלי בהדי הדדי, אבל חד חד לחודיה בר איטמוי אינון.

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"על כל נפשות מת לא יבא"¹¹¹ (ויקרא כא, יא) -

במה הכתוב מדבר?

אי ברחוקים - קל וחומר הוא:

ומה כהן הדיוט שהוא מיטמא לקרובים אינו מיטמא לרחוקים,

כהן גדול שאינו מיטמא לקרובים, אינו דין שאינו מיטמא לרחוקים?

אלא בקרובים הכתוב מדבר.

ו"לאביו" - הוא אינו מיטמא,

הא מיטמא הוא למת מצוה.

מח, א "ולאמו" - לגזירה שוה, לכדרכי.

דתניא:

"רבי אומר:

גבי נזיר, ב"מזותם"¹¹² (במדבר ו, ז) - אינו מיטמא,

אבל מיטמא הוא לנגעם ולזיבתם.

ואין לי אלא בנזיר, בכהן גדול מנין?

אמרת: לא יאמר "אמו" בכהן גדול,

שאין תלמוד לומר, שהרי קל וחומר הוא:

ומה אם במקום שכהן הדיוט מיטמא לאחיו מאביו אין כהן גדול מיטמא לאביו,

מקום שאין כהן הדיוט מיטמא לאחיו מאמו, אינו דין שאין כהן גדול מיטמא לאמו?

אם זכיתה מהדין, מה תלמוד לומר "אמו" בכהן גדול?

מופנה להקיש ולדון הימנו גזירה שוה:

נאמר "אמו" בנזיר (במדבר ו, ז),

ונאמר "אמו" בכהן גדול (ויקרא כא, יא),

מה "אמו" האמור בנזיר במותם אינו מיטמא, אבל מיטמא הוא לנגעם ולזיבתם.

אף "אמו" האמור בכהן גדול: במותם אינו מיטמא, אבל מיטמא לנגעם ולזיבתם."

אשכחן כהן גדול,

נזיר - מנלן?

דתניא:

"כל ימי היירו לה' על נפש מת לא יבא" (במדבר ו, ז),

שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע,

כענין שנאמר: "ומכה נפש בהמה"¹¹³ (ויקרא כד, יח)?

תלמוד לומר: "על נפש מת לא יבא" - בנפש אדם הכתוב מדבר.

רבי ישמעאל אומר:

אינו צריך,

הרי הוא אומר: "לא יבא" - בנפשות המטמאות בביאה הכתוב מדבר.

"לאביו ולאמו" (ויקרא כא, יא) - אינו מיטמא, אבל מיטמא הוא למת מצוה.

עד שלא יאמר, יש לי בדין:

ומה כהן גדול שקדושתו קדושת עולם מיטמא למת מצוה,

נזיר שאין קדושתו קדושת עולם, אינו דין שמיטמא למת מצוה?

לא, אם אמרת בכהן גדול שכן אינו מביא קרבן על טומאתו,

תאמר בנזיר שמביא קרבן על טומאתו. הואיל ומביא קרבן על טומאתו לא יטמא למת מצוה?

¹¹¹ ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא

¹¹² לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם כי נזר אלהיו על ראשו

¹¹³ ומכה נפש בהמה ושלמנה נפש תחת נפש

כ"י

נאמרו כללות בכ"ג. על כל נפשות מת לא יבא ונאמר כלל בנזיר על נפש מת דכל נפש במשמע בין קרובים בין רחוקים מה כלל האמור בכ"ג כו' אף כלל האמור בנזיר לאביו ולאמו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה: נפקא ליה כ"ג ונזיר משום מה לי חד לאו מה לי תרי לאוי אחותו למה לי למישרי פסח ומילה אכתי איצטריכא **ומה ת"ל אביו.** שאם אתה אומר מן הכלל הייתי אומר לך עד שאתה דן כו' או כלך לדרך זו נאמר כלל בכהן הדיוט לנפש לא יטמא כו' אף כלל האמור בנזיר יהא מיטמא לכך הוצרך לומר בנזיר דלאביו לא יטמא: **והא מיבעי ליה לאביו.** כלומר ועכשיו נמצאת אתה דן שצריך לומר בנזיר שלא יטמא לאביו ממש והואיל ואינו מיותר לכך מהיכן אתה דן דנזיר מיטמא למת מצוה: **אלא.** מהיכן אתה לומד ממה שאמר לאחיו שאינו צריך להשתא לאביו אינו מיטמא לשאר קרובין לא כ"ש ולאחיו מה ת"ל אלא לומר דלאחיו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה:

ולאמו אתא ליה לג"ש. למילף מינה אמו האמורה בכהן גדול לכדברי וכדלעיל וגבי כ"ג ליכא למימר דהא דכתיב ביה ולאביו דלאביו ממש הוא דקאתי [דלא] יטמא לו דכיון דעל כל נפשות מת לא יבא לא אתא אלא בקרובים כדפירש ברישא דשמעתא שמע מינה דלאביו מיותר ליה וקאתא למימר דלאביו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה: **ולאחותו.** דכתיב גבי נזיר למה לי: **לכדתניא הרי שהיה נזיר והולך למול את בנו ולשחוט את פסחו.** והאי דנקיט להו אהדי היינו משום דמילת זכריו ועבדיו מעכבין את פסחו: **ת"ל ולאחותו.** וקאתא לאשמעינן דאע"ג דאזיל לדבר מצוה למצות מילה ופסח דאית בהו כרת אפי' הכי יניח מצות מילה ופסח ומיטמא למת מצוה:

ר"ע אומר. כשהוא אומר על נפש הרי רחוקין אמורין וכשהוא אומר מה הרי קרובין אמורין לאביו ולאמו מה ת"ל אלא לאביו ולאמו אינו מיטמא כו' ור"ע לא משמע ליה מאמו כלום אלא אגררא דאמר מאביו נסבה קרא:

ולאחיו מה ת"ל שאם היה כ"ג ונזיר כו'. דסד"א היכא דלא הוה ליה אלא נזיר או כהן ליטמא למת מצוה אבל היכא דהוה נזיר וכ"ג דאית ביה תרי אימא לא קמ"ל: ולאחותו לכדתניא הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו כו':

ולר"ע ג"ש לכדברי מנא ליה. דכ"ג מיטמא בנגעו ובזיבתו של אביו דאילו לדידיה לא משמע ליה מלאמו כלל הא קאמר דאגררא נסבה קרא: אמר לך כיון דאמינא שאם היה כ"ג ונזיר לאחיו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה. וכתוב ביה בכ"ג ונזיר לא יטמא להם במותם אבל מיטמא בנגעם ובזיבתם:

מה לי כ"ג לחודיה מה לי כ"ג כשהוא נזיר. דמיטמא בנגעו ובזיבתו של אביו כ"ש דכ"ג לחודיה מותר ליטמא בנגעם ובזיבתם:

תלמוד לומר: "לאביו ולאמו לא יטמא" אבל מיטמא למת מצוה. או: אינו מיטמא לאביו ולאמו אבל יטמא לשאר מתים! אמרת קל וחומר: ומה כהן הדיוט שמיטמא לקרובין אינו מיטמא לשאר מתים, נזיר שאינו מיטמא לקרובין אינו דין שלא יטמא לשאר מתים! **הא מה תלמוד לומר: "לאביו ולאמו"** (במדבר ו, 1) - **"לאביו ולאמו"** - הוא דלא מיטמא, אבל מיטמא הוא למת מצוה.

מח, ב

עד שלא יאמר, יש לי בדין: נאמרו כללות בכהן גדול¹¹⁴, ונאמרו כללות בנזיר¹¹⁵, מה כללות האמורות בכהן גדול לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה, אף כללות האמורות בנזיר לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה. או פלך לדרך זו:

נאמרו כללות בכהן הדיוט¹¹⁶, ונאמרו כללות בנזיר, מה כללות האמורות בכהן הדיוט מיטמא לאביו¹¹⁷, אף כללות האמורות בנזיר מיטמא לאביו. תלמוד לומר: "לאביו ולאמו לא יטמא", **הא למת מצוה - מיטמא.**

הא מיבעי ליה לומר שאין מיטמא לאביו!

אלא: "לאביו" לומר שאין מיטמא לאביו. **"לאחיו"** - אינו מיטמא, הא למת מצוה מיטמא.

"ולאמו" - לגזרה שוה, לכדברי. **"ולאחותו"** - לכדתניא, דתניא:

"לאחותו" - מה תלמוד לומר? **הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, ושמע שמת לו מת, יכול יטמא? אמרת: לא יטמא.**

יכול לא יטמא למת מצוה? תלמוד לומר: "לאחותו" - לאחותו הוא אינו מיטמא, הא למת מצוה מיטמא. **רבי עקיבא אומר:**

"נפש"¹¹⁸ (במדבר ו, 1) - אלו הרחוקין, **"מת"** - אלו הקרובין,

"לאביו ולאמו" - אינו מיטמא, אבל מיטמא הוא למת מצוה. **"לאחיו"** - שאם היה כהן גדול והוא נזיר לאחיו אינו מיטמא, אבל מיטמא הוא למת מצוה.

"לאחותו" - כדתניא: **"הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו"** כו',

ולרבי עקיבא, גזירה שוה דרבי מנליה?

אמר לך:

כיון דאמר מר: **"אם היה כהן גדול ונזיר, "לאחיו"** - אינו מיטמא, אבל מיטמא הוא למת מצוה, מה לי כהן גדול לחודיה, מה לי נזיר וכהן גדול.

ולרבי ישמעאל, כהן גדול והוא נזיר מנליה?

¹¹⁴ ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא (ויקרא כא, א)

¹¹⁵ כל ימי היורד ליהוה על נפש מת לא יבא (במדבר ו, 1)

¹¹⁶ ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו

¹¹⁷ מי אם לשאריו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנתו ולאחיו

¹¹⁸ ו כל ימי היורד ליהוה על נפש מת לא יבא. ז לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם מי נזר אלהיו על ראשו

כִּינּוּ דְשָׂרָא רַחֲמָנָא חַד לָאו גַבֵּי מַת מְצוּהָ, מַה לִּי חַד לָאו, מַה לִּי תַרְיִן לָאוּיִן.
"אַחוּתוֹ" - לָמָּה לִּי?

סְלָקָא דְעֵתְךָ אֲמִינָא: כִּי שָׂרָא רַחֲמָנָא לְמַת מְצוּהָ, נִזִּיר וְכֹהֵן דְּאִיסוּר לָאוּי הוּא.
 אָבֵל מִיֵּלָה וּפְסַח דְּכֶרֶת, לֹא יִטְמָא לְמַת מְצוּהָ,
 קָא מְשַׁמַּע לָן.

מט, א וּלְרַבֵּי עֲקִיבָא, מִכְּדֵי לֹא שָׁנְא כְּהֵן גְּדוֹל לְחַוְדֵיהּ, וְלֹא שָׁנְא כְּהֵן גְּדוֹל וְהוּא נִזִּיר,
 נִפְקָא מִ"לְאַחֲיוֹ" (במדבר ו, ז),
"לְאַבְיוֹ וּלְאִמּוֹ" לָמָּה לִּי?

צְרִיכִי,

דְּאִי כְּתֹב "אָבִיו" הוּא אֲמִינָא: הֵינּוּ טַעֲמָא דְלֹא מִיִּטְמָא לֵיהּ מִשּׁוּם דְּחֻזְקָה בְּעֵלְמָא הוּא,
 אָבֵל אִמּוֹ דִּידְעִין דִּילְדֻתֵיהּ לִיִּטְמָא לָהּ.
 וְאִי כְּתֹב רַחֲמָנָא "אִמּוֹ" הוּא אֲמִינָא: אִמּוֹ לֹא לִיִּטְמָא לָהּ דְּלֹא אֲזִיל זְרַעָה בְּתַרְהּ.
 אָבֵל אָבִיו, כִּינּוּ דְאָמַר מֶר: "לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבֵית אָבֹתֶם" (במדבר א, ב) אִימָא לִיִּטְמָא לֵיהּ
 קָא מְשַׁמַּע לָן.

"וְעַל כָּל נַפְשׁוֹת מֵת לֹא יָבֵא"¹¹⁹ (ויקרא כא, יא) לָמָּה לִּי?

מט, ב "עַל כָּל" - לְאַפּוּקֵי רְחוּקִים,
 "מֵת" - לְאַפּוּקֵי קְרוּבִים,

"נַפְשׁוֹת" - לְאַפּוּקֵי רְבִיעִית דָּם שְׂיִצָּא מִשְׁנֵי מֵתִים שְׂמִטְמָא בְּאֵהָל,
 שְׁנַאָמַר: "עַל כָּל נַפְשׁוֹת מֵת לֹא יָבֵא" (במדבר כא יא).

רש"י

מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין.
 דכיון דמישתרי ליה לגבי מת
 מצוה חד לאו אישתרי ליה נמי
 בתרי לאוין כגון כ"ג ונזיר:
ולאחותו למה לי. כלומר איכ
 דלרי ישמעאל ולאחותו סייד
 כו':

ולרבי עקיבא מכדי לא שנה כהן גדול לחודיה ול"ש כהן גדול ונזיר. איכא למשמע מולאחיו דהשתא כהן גדול והוא נזיר מיטמא למת מצוה כל שכן כהן גדול לחודיה ולאביו נמי דאינו מיטמא משמע ליה מעל. כל נפשות מת כדלעיל הא דכתב רחמנא לאביו ולאמו לבתר הכי. למה לי הא קא משמע לן מעל כל נפשות מת:

צריכי דאי כתב רחמנא לאביו ולא לאמו הוה אמינא לאביו הוא דאינו מיטמא משום דלא בריא מילתא אי אבוה הוא דחזקה בעלמא הוא אבל אמו דודאי ילדתיה ליטמא לה קמשמע לן:

למשפחותם לבית אבותם. (ב"ב קט:): משפחת אב קרויה משפחה ולא משפחת אם קרויה משפחה: ולרבי עקיבא דאמר גבי נזיר נפש אלו רחוקים מת אלו קרובים האי על כל נפשות מת דכתיב גבי כהן גדול למה לי אמר לך צריכא:

על כל לאפוקי רחוקים. דלא ליטמא: מת לאפוקי קרובים: **נפשות.** שאם יצאת רביעית דם מבי מתים אינו מטמא להם:

¹¹⁹ י וְהִמְהוּ הַגְּדוֹל מֵאֲחֵיו אֲשֶׁר יוּצֵק עַל רֹאשׁוֹ שִׁמּוֹן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ לְלִבֵּשׁ אֶת הַבְּגָדִים אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבִגְדָיו לֹא יִפְרָם: יא וְעַל כָּל נַפְשׁוֹת מֵת לֹא יָבֵא לְאַבְיוֹ וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא

3. מט, ב - נ, א

רס"י

משנה

על אלו טומאות הנזיר מגלח?

על המת,

ועל כזית מן המת,

ועל כזית נצל,

ועל מלא תרווד רקב.

על השדרה, ועל הגולגולת,

ועל אבר מן המת, ועל אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי,

ועל חצי קב עצמות,

ועל חצי לוג דם.

על מגעו ועל משאן ועל אהילו.

ועל עצם כשעורה על מגעו ועל משאו.

על אלו הנזיר מגלח, ומזה בשלישי ובשביעי,

וסותר את הקודמיו.

ואינו מתחיל למנות אלא עד שיטהר ומביא את קרבנותיו.

גמרא

תנו רבנן:

"אחד פטירתו של רבי מאיר,

אמר להן רבי יהודה לתלמידיו: אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן,

מפני שקנתרנין הן, ולא ללמוד תורה הן באין אלא לקפחני בהלכות הן באין.

דחק סומכוס ונכנס.

אמר להם: כך שנה לי, רבי מאיר:

על אלו טומאות הנזיר מגלח: על המת ועל כזית מן המת.

כעס רבי יהודה ואמר להן, לא כך אמרתי לכם:

אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן מפני שקנתרנין הן!

"על כזית מן המת מגלח", על המת לא כל שכן?!

נא,

אמר רבי יוסי:

יאמרו מאיר שכב, יהודה כעס, יוסי שתק - תורה מה תהא עליה?

אמר רבי יוסי:

לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר."

ועדיין יאמר: על אבר ממנו מגלח, על כולו לא כל שכן?!

אלא כדאמר רבי יוחנן: לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין.

הכא נמי, בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין.

רבא אמר:

לא נצרכה אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו,

שאין בהן רובע עצמות.

מתני'

נצל מפרש בגמרא:

ועל אבר מן החי ועל אבר מן

המת שיש עליהם בשר כראוי.

דהיינו כדי שיכול לחיות

ולהבריא אף על פי שאין עליהן

בשר כזית:

חצי לוג דם. שתי רביעיות:

על עצם כשעורה על מגעו ועל

משאו. אבל לא על אהילו:

גמ'

קנטרנין.

טירטוריו"ש

{טורטוריו"ש: גורמי-זק,

עושי-עוול}:

לקפחני. לנצחני:

כעס רבי יהודה. ואמר זו אינו

משנה:

ועדיין יאמר על אבר ממנו

מגלח. ובלבד שיהא עליו בשר

כראוי ואע"פ שאין עליו כזית

בשר על מת כולו לא כ"ש: כי

אמר ר"מ דעל מת מגלח כי

ההיא דאמר ר' יוחנן לא נצרכה

אלא לנפל כו'. ובמס' חולין קאי

וה"ל בנפל שלא נתקשרו אבריו

בגידין יפה יפה אמר ר"מ

דמיטמא ואע"פ שאין עליו

בשר:

ורבא אמר. כי אמר ר"מ ברוב

בניינו של מת או ברוב מניינו

שאין עליהן כזית בשר ואין בין

כולו רובע הקב עצמות דאע"ג

דבעלמא לא הוי חשיב לענין

טומאת אהל א"כ שיהא בהן

רובע עצמות גבי נזיר הוי חשוב

כמת שלם הואיל דאית ביה רוב

בניינו או רוב מניינו שהוא

מיטמא עליו ומגלח עליהם:

4. נ, א

כ"י

שקֶרֶשׁ. שנימוח ואח"כ קרש :
ומוהל שהרתיח. שיצא מבשר
המת כמין מים והרתיח ליקרש
ע"י רתיחות שהרתיח דכל הני
נצל כבשר המת דמי ונזיר מגלח
עליו :
נצל. לשון הפרש כמו ויצל
אלהים (בראשית לא) :
היכי דמי אילימא דלא ידעינן.
אי ההיא משקה דקרש הוי מן
המת כלומר דידעינן ודאי דלאו
ממת הוא :
כי קרש אמאי מיטמא. הא
ידעי דלאו ממת הוא :
ואי מן המת הוא. בודאי אפילו
לא קרש אמאי לא מטמא :
א"ר ירמיה בסתם. כלומר
ספוקי מספקא לן אי דמת הוי
אי לא הלכך אי קרש ודאי
מגופיה של מת הוא ולא כיחו
וניעו ואי לא קרש דלמא . כיחו
וניעו הוא דהא ליכא כיחו וניעו
במת טמא דכל המשקים
היוצאים ממת טהורין חוץ מן
הדם :

"על כְּזֵית מֵת וְעַל כְּזֵית נֶצֶל".

"ואיזהו נצל?"
בשר המת שקרש,
ומוהל שהרתיח".

היכי דמי?
אילימא דלא ידעינן דדידיה הוא - כי "קרש" מאי הוי?
אלא דידעינן דדידיה הוא - אף על גב דלא קרש!

אמר רבי ירמיה:
בסתם,
אי קרש - מוהל הוא,
לא קרש - דלמא כיחו וניעו הוא.

5. נ, א

רס"י

כי גמירי. דנצל מטמא ההוא דאתי מאדם אבל נצל דאתי מבהמה לא מטמא כנבלה: **או דלמא לא שניא והניחא**. דלא איצטריך ליה למיבעי אית ליה נצל או לא אליבא דמ"ד דטומאה חמורה כלומר דטומאת נבלה הוי לעולם כל זמן דחזי לאכילה לגר הלכך כיון דנצל הוא לא חזי לאכילת אדם לא מטמא: אלא למ"ד דטומאה חמורה לעולם הוא עד דמיפסל מאכילת כלב הכא הכא מאי. מי אמרי' כיון דאכתתי חזי לאכילת כלב אכתתי מטמא כזית נבלה או דלמא כיון דנמוח כעפרא בעלמא דמי ולא מטמא טומאה קלה: **עד לכלב**. כל זמן שלא תיפסל מאכילת כלב שאינה מוסרחת כ"כ שהכלב אינו רוצה לאוכלה: **ת"ש**. חלב נבלה שהמחהו באור שהתיכוכו באור: **טמא**. דעדיין אוכל ראוי הוא: **המחהו בחמה טהור**. דפרחה טומאתו: **ואי ס"ד דיש נצל לבהמה אפי' המחהו**. בחמה ליהוי טמא כי חזר וקרש: **לעולם אימא לך דיש נצל לבהמה**. והכא היינו טעמא דכי המחהו בחמה טהור דאימת קא ממחי ליה חמה לבתר דאסרח וכיון דאסרח תו לא חזי אפי' לאכילת כלב ומשום הכי טהור ואינו מטמא אפי' בטומאה קלה:

בעא מיניה אביי מרבה:
יש נצל לבהמה או אין נצל לבהמה?

מי אמרינו: גמירי נצל דאתי מאדם, אבל דאתי מבהמה - לא.
או דלמא: לא שניא?

הניחא למאן דאמר: "טומאה חמורה עד לגר, וטומאה קלה עד לכלב" - שפיר.
אלא למאן דאמר: "טומאה חמורה עד לכלב" - מאי איכא למימר?

תא שמע:

"המחהו באור - טמא,

בחמה - טהור".

ואי סלקא דעתך: עד לכלב - אפילו בחמה נמי!

אימת ממחי ליה? בתר דאסרוח בחמה, כיון דאסרח הוה ליה עפר.

6. ג, א-ב

רפ"ו

תנן התם כל הניצוק טהור. כל משקין שמריקין מכלי אל כלי אע"פ שנטמא תחתון וקילוח יורד משפה לשפה לא נעשה חיבור כדי לטמא העליון: חוץ מדבש הזיפים: מאותו דבש שהוא עבה ויכולין לזייפו לערב בו משקין אחרים וזיפים משמע לשון זיוף כדמפי במסי' סוטה בפי בתרא (דף מח:):

והצפיחית. כמו צפיחית בדבש (שמות טז) ברישקרי"ש {בריסקי"ש: חלות-דבש} בלע"ז והואיל והן עבין נעשה תחתון כמו מחובר לעליון שהקילוח הורד למטה למשקין טמאין נעשה כולו טמא ואפילו העליון אבל דבש שלנו שאינו עב והואיל וצלול הוא ניצוק שבו טהור ככל המשקין:

בש"א אף ניצוק מקפה של גריסין. פולין שנכתשו במכתש ונחלקו לשנים: (ושל פול) של פולין שלמות:

סולדת לאחוריה. שבשעה שמריקין אותו מכלי אל כלי ופוסק את הניצוק חוזר ראש הניצוק ועולה לו למעלה כלפי אחוריו וכחוזר ונוגע לעליונים דמי והוהו טמאין:

יש ניצוק לאוכלין. היה מריק מקפה של עדשים או של אפונים במקום מדרון למעלה ונטמאו תחתוני בשעת שפיכה מי הויין העליוני טמאין או לא גבי דבש הזיפים וצפיחית מ"ט אית בהו ניצוק משום דאית בהו רירי דסולדות והני אוכלין לית בהו רירי והויין עליונים טהורים או דלמא גבי זיפים וצפיחית מ"ט ניצוק שלהן טמא משום דסמיכין שהן עבים והני נמי סמיכין וליהוי ניצוק שלהן טמא:

ת"ש חלב של מת טמא. ויש בו כזית והתיכו במחבת אע"פ שנתגלגל במחבת לא נעשה מפורד וטמא:

היה מפורד. אותו כזית מן המת והתיכו אע"פ שנתחבר ביחד טהור כיון דה"ל מפורד מעיקרא פרחא מיניה טומאה והאי דהדר חברו ביחד לא הוי חיבור דחיבור בידי אדם לא הוי חיבור:

ואי ס"ד אין ניצוק לאוכלין. כי הוא שלם והתיכו במחבת נמי ליטהר דכיון דמגלגל ליה מזוית זו לזוית זו נפרד זה מזה ולא הוי ביה כזית במכונס אי נמי לכשהתיכו והריקו מכלי אל כלי ליהוי כמפורד וליטהר אלא לאו ש"מ דיש ניצוק וחיבור הוא:

א"ר זירא. לעולם אימא לך אין ניצוק לאוכלין והא מתני' דהכא אנא ומר בריה דרבינא תרגמינא דהכא במאי עסקינן כגון שלא הורק מכלי אל כלי ומעולם לא נענעו בכלי כלל:

דבהדי דמתח ליה. שהתיכו במחבת במקום אחד ולא נענעו כלל וההוא חלב לבהדי דקא מהתך ליה סלק עמודא דנורא לפומיה דמנא ולא [מגיע] לא להכא ולא להכא ולא הוי ניצוק כלל דכוליה הוה בהדי הדדי וקרש במקומו ולא נתפור לכאן ולא לכאן משום הכי טמא:

ת"ש בש"א אף מקפה של גריסין. אלמא דיש ניצוק לאוכלין:

מידי איריא. כלומר לעולם אימא לך אין ניצוק והכי הוא דקא מיבעיא ליה מי אמרי' דגבי שאר אוכלין כגון עדשים (מי אמרינן) כיון דסמוכות כגון מקפה של גריסין הוי חיבור או דלמא התם לא הוה טעמא אלא משום דאית ליה רירי במקפה של גריסין אבל בשאר אוכלין דלית בהו רירי לא הוה ניצוק. לישנא אחרינא ת"ש ב"ש אומרים כו' מפני שהן סולדין לאחוריהן אלמא דלא הוה טעמא דניצוק אלא משום דאית ביה רירי וגבי שאר אוכלין הואיל דלית בהו רירי לא הוי ניצוק מידי איריא לעולם אימא לך יש ניצוק לאוכלין וכי קא מיבעיא לן אליבא דרבנן והכי קמיבעיא לן טעמייהו דרבנן דאמרי' דהוי ניצוק גבי דבש הזיפים טעמא משום דסמיכין והלכך כל אוכלין דסמיכין כגון עדשים אית להו ניצוק אבל אליבא דב"ש לא מיבעיא לן דאינהו לא אמרי' דהוי ניצוק אלא משום רירי ואילו שאר אוכלין דלית להו רירי לא איצטרך לן למישאל:

תנן:

"כל הניצוק - טהור.**חוץ מדבש הזיפים והצפיחית.****בית שמאי אומרים:****אף המקפה של גריסין ושל פול,****מפני שהיא סולדת לאחוריה" (מכשירין ה, ט).**

גב

בעי רמי בר חמא:**יש ניצוק לאוכלין או אין ניצוק לאוכלין?**

מי אמרינן: משום דאית בהו רירי, והני לית בהו רירי. או דלמא: משום דסמיכין הוא, והכא הא סמיכים הוא?

אמר רבא:**תא שמע:****"חלב המת שהוא שלם, והתיכו - טמא,****היה מפורד, והתיכו - טהור".****ואי סלקא דעתך: אין ניצוק לאוכלין, שלם והתיכו נמי ליטהר!****אמר רבי זירא:****אנא ומר בריה דרבינא תרגמינא:****הכא במאי עסקינן:**

כגון דבהדי דמתח ליה סליק עמודא דנורא לפומיה דמנא וקרש, דאיתיה כולא גבי הדדי.

אמר ליה רבינא לרב אשי:**תא שמע:****"בית שמאי אומרים:****אף המקפה של גריסין ושל פול,****מפני שהן סולדין לאחוריהן" (מכשירין ה, ט).****מידי איריא!?****התם - משום דסמיכין.****הכא - משום רירי.**

7. נ, ב

רָשָׁי

תרווד. כף: **מלא פיסת יד**. בלא אצבעות:
מלא חפניו. בהדי אצבעותיו:
וממאי דהאי קשרי אצבעותיו
ולמעלה. דקאמר כלפי ראש
אצבעותיו קאמר ומשום הכי
מותבת מיניה לחזקיה דלמא
למטה. מיד דלמא כלפי פיסת
יד הוא דקאמר כוותיה דחזקיה
וחזקיה כר"מ:

"וְעַל מְלֵא תְרוּד רֶקֶב."

וכמה שיעורו?

חזקיה אָמר:
מְלֵא פִיסַת הַיָּד,

רבי יוחנן אָמר:
מְלֵא חֲפָנָיו.

תנן:

"מְלֵא תְרוּד רֶקֶב שְׁאֵמְרוּ יִשְׁנוּ מֵעִיקָר אֲצָבָעוֹת וּלְמַעַלָּה,

דְּבַר רַבִּי מֵאִיר.

וְחֲנָמִים אוֹמְרִים:

מְלֵא חֲפָנָיו."

בשְׁלֵמָא רַבִּי יוֹחָנָן הוּא דְאָמַר כְּרַבְנָן,
אֵלָּא חֲזַקְיָה כְּמֵאן? לֹא כְּרַבִּי מֵאִיר וְלֹא כְּרַבְנָן!

אָמְרִי: מְלֵא פִיסַת הַיָּד, וְמֵלֵא קִשְׁרֵי אֲצָבָעוֹתָיו לְמַעַלָּה - חַד שִׁיעוּרָא הוּא.

אָמַר לִיה רַב שִׁימִי בַר אֲדָא לְרַב פִּפְא:

מִמַּאי דְהָאִי "מִקְשְׁרֵי אֲצָבָעוֹתָיו וּלְמַעַלָּה" לְרֵאשׁ?
דְלִמָּא לְמַטָּה מִדִּידֵיהּ, דְהִנֵּה לִיה "מְלֵא פִיסַת הַיָּד"!

תִּיקוּ.

8. נא, א

רש"י

איזהו מת שיש לו תורת רקב נקבר ערום כו'. אבל אם נקבר בכסותו אפי' בארון של שיש אין לו תורת רקב לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובות ואנו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא רקב מטמא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובות וכן אם נקבר בארון של עץ ואפי' ערום או על גבי רצפה של לבנים הואיל והארון של עץ והתבן של לבנים עשויין לירקב נעשין לו תערובות ואין לו תורת רקב:

נעשו גלגלים זה לזה. נעשה כמי שנתערבו זה בזה ואין זה רקב גמור. גלגלין כלומר המגלגל זה לזה ונתערב זה עם זה וכשנתערב עמו כסות או רקבון אחר דמי ואפילו נקברו ערומים בארון של שיש הואיל דלא הוי רקב דמת אחד:

אמר רבא. כי קתני התם דרקב הבא מבי' מתים טמא כגון שקברו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו והרקיבו כל אחד בפני עצמו ועמד על מלא תרווד רקב ממת זה חצי תרווד וממת זה חצי תרווד מצטרפין למלא זה לזה הואיל ולא נעשו גלגלין זה לזה מתחילה בשעה שהרקיבו אבל היכא דנקברו זה עם זה לעולם אימא לך דנעשו גלגלין זה לזה ואין לו תורת רקב:

["ועל מלא תרווד רקב"].

נא, א תנו רבנן:

"איזהו מת שיש לו רקב?

מת שנקבר ערום בארון של שיש,

או על גבי רצפה של אבנים - זהו מת שיש לו רקב.

נקבר בכסותו, בארון של עץ, או על גבי רצפה של לבנים - זהו מת שאין לו רקב."

אמר עולא:

אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידים ומן העצמות.

איתיביה רבא לעולא:

"רקב הבא מן הבשר - טהור".

הא מן העצם - טמא, ואף על גב דליכא בשר!

אימא הכי: רקב הבא מן הבשר - טהור, עד שיש עצם בבשר.

הא ליקא גידים!

אי אפשר לבשר ולעצמות בלא גידים.

אמר רב שמואל בר אבא אמר רבי יוחנן:

שני מתים שקברן זה עם זה נעשו גלגלין זה לזה.

מתיב רב נתן:

"רקב הבא משני מתים - טמא!"

אמר רבא:

שקברו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, והרקיבו, ועמדו על מלא תרווד רקב

9. נא, א

רש"י

גזז שער וקברו עמו נעשה לו גלגלין. אבל כי לא גזז והניחו מחובר כמו שהוא לא נעשה לו גלגלין:

שער העומד ליגזז. קודם מיתה כגון שהכביד עליו שער כגזז דמי ונעשה לו גלגלין ואין לו רקב:

הא לא גזז לא. ואע"ג דעומד ליגזז:

לא ה"ק גזז הוי גלגלין. כלומר מדרבה בר בר חנה ליכא למשמע מידי דהא דרבה בר בר חנה אמר דכי גזז הוי גלגלין אבל לא גזז לא אמר ביה ולא מידי ואכתי תיבעי לך:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: גזז שער וקברו עמו, נעשה לו גלגלין.

תנן התם:

"כל שבמות - טמא,

חזן מן השינים והשער והצפורן.

ובשעת חיבורן - בולין טמאין" (אהלות ג,ג).

בעי חזקיה:

שער העומד לגלח,

צפורן העומד ליגזז - מאי?

מי אמרינן: כל העומד ליגזז כגזז דמי, או דלמא: השתא מיהא הא מחוברין?

וניפשוט ליה מדרבה בר בר חנה,

טעמא משום דגזז,

הא לא גזז - לא!

הכי קאמר:

גזז - הרי זה גלגלים.

לא גזז - מיבעי ליה.

10. נא, א

רש"י

מן העקב. מן מרגלותיו כלומר ממתנים ולמטה כי קאמר דמלא תרווד רקב טמא היכא דאתי מכוליה מת מכלפי גוייה שלמעלה דעיקר הגוף בו:

ואי ס"ד. רקב הבא מן העקב לא הוי טמא כי בא משני מתים אמאי טמא להאי רקב [זיל] להכא איכא למימר דדילמא דרך עקב קאתי וכן נמי להכא גבי אידך מת דילמא דרך עקב קאתי ואין לו תורת רקב אלא מדלא אמר הכי ש"מ דרקב הבא מן העקב יש לו תורת רקב:

ה"ד אי דאירקיב כוליה מת. כלומר לעולם אימא לך דרקב שבא מן העקב טהור והכי קבעינא מינך (תרווד) אי דאירקיב כולה מת וההוא מלא [תרווד] רקב דשקלית מיניה אתא ליה דרך עקב עד כלפי הראש על פני כולו של מת הכי נמי דאיכא למיפשט מההיא דרב נתן בר אושעיא דהוי טמא אלא כי קא מיבעיא ליה הכא כגון דארקיב חד אבר וההוא אבר עצמו דארקיב אתא ליה דרך עקב בלבד והכי קמיבעיא לן מי אמרינן כי גמירי רקב כגון דאתי מכל גוף דמת אבל היכא דאתי מן עקב לחודיה לא או דלמא לא שנא:

בעי רבי ירמיה:

רקב הבא מן העקב מהו?

כי גמרינן רקב הבא מכוליה מת, אבל דאתי מן עקב לא, או דלמא: לא שנא?

תא שמע:

דתני רבי נתן ברבי אושעיא:

"רקב הבא משני מתים - טמא".

ואי סלקא דעתך: הבא מן העקב - לא,

זיל הכא דלמא דרך עקב קאתי, והכא דלמא דרך עקב קאתי!

אי דאירקיב כוליה מת וקאתי דרך עקב הכי נמי,

אלא הכא כגון דאירקיב חד אבר וקאתי דרך עקב - מאי?

תיקו.

11. נא, א

רש"י

שכבת זרע במעי אשה מהו. כגון שמתה שהיתה בת בניים דסתם אשה בת בניים אית לה שכבת זרע במעיה או שנבעלה סמוך למיתתה:

מאי מי אמרינן כיון. דאכתי בשעת מיתתה לא נוצר עובר כי גופה הוא ולא הוי גלגלין או דלמא ש"ז מעלמא אתי לה והוי גלגלין ובאשה לעולם אין רקב עד דהויא בתולה או זקנה דלאו בת בניים:

פירשה. פרש שבתוך הגוף דהיינו ריעי מי נעשה גלגלין מי אמרינן כיון דלא מקיימה בחייה אי לא אכלה חיותא נמי דידה היא וכגופה דמי ולא הוי גלגלין וה"ה לפרש דאיש אלא אידי דקאי במילי דאשה מסיק לה נמי להא על שם אשה:

בעי רב אחא בריה דרב איקא עורו מהו. רוק היוצא לו לאדם שלא ע"י טורח אלא כיון שמערערו לתוך פיו וגורנו יוצא מי הוי ליה גלגלין ואית דמפרשי עורו עור האדם ממש:

כוחו וניעו. אינו יוצא אלא ע"י הדחק:

היכי משכחת לה. דלית ליה פירשא קודם שמת:

כגון דאשקיה מי דקלים. כדמפי' במס' שבת בפי' שמונה שרצים (דף קי.) מאי מי דקלים תרי דיקלי איכא במערבא ונפיק מעיינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי ואידך משלשל ואידך כי היכי דעייל הכי נפיק:

וסכייה נשא. וסך גופו נשא שקורין טהרה והעביר השיער העומד ליגזז:

ושלקו במי טבריא. שהן חמים והופשט עורו ויצא כוחו וניעו: **נקטינן מת שטחנו.** בריחים או ששחקו דק הרבה אין לו תורת רקב משום דרקב בעינן והא לא אירקיב:

מידי הוא טעמא. דרקב מטמא אלא משום דאיכא רקב בשר גידים ועצמות כדאמר עולא לעיל ה"נ איכא רקב שלי' בשר גידין ועצמות ויש לו תורת רקב:

או דלמא. רקב הבא ממדי דכברייתו בעינן והא ליכא שהרי טחנו כבר ואין לו תורת רקב תיקו:

בעי רבי ירמיה:

עובר במעי אשה - הוי גלגלים, או לא?

כיון דאמר מר: **"עובר ירך אמו"** הלכך גופה הוא, ולא הוי גלגלים, או דלמא: כיון דסופו לצאת, מיפרש פריש מינה?

ואם תמצ' לומר: עובר דסופו לצאת מיפרש פריש מינה, **נא, ב** שכבת זרע במעי אשה - מהו?

מי אמרינן: כיון דלא איתצר כי גופה דמי, או דלמא: כיון דמעלמא קאתי - לא?

בעי רב פפא:

פירשה - מהו?

כיון דלא מקיימא בדלא אכלה, חיותא הוא, או דלמא: הא נמי מעלמא אתי?

בעי רב אחא בריה דרב איקא:

עורו - מהו?

בעי רב הונא בר מנחם:

כוחו וניעו - מהו?

אמר ליה רב שמואל בר אחא לרב פפא:

ואי סלקא דעתך: כל הני דקאמר הוי גלגלים, רקב דמטמא היכי משכחת לה?

דאשקיה מי דקלים וסכי' נשא ושלקו במי טבריא.

אמר אביי:

נקטינן: מת שטחנו - אין לו רקב.

איבעיא להו:

טחנו וחזר והרקיב - מהו?

מידי הוא טעמא אלא דאיכא בשר וגידים ועצמות והאיכא, או דלמא: כברייתו בעינן, וליכא?

תיקו.

12. נא, ב

רס"י

מת שחסר. אבר כל שהוא אין לו תורת רקב:

ולא תפוסה. כההיא דתנן לקמן (דף סד:) המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו ואילו הכא כיון דחסר אין צריך ליטול תפוסתו עמו:

ולא שכונת קברות. כי ההיא דתנן לקמן (שם) מצא שלשה הרי זו שכונת קברות וקנה מקומו ואילו היכא דחסר אבר אחד מהן אינו שכונת קברות ולא קנה מקומו:

איתיביה. בסיפא קאי לא אם אמרת במת שהוא מטמא באהל שיש לו רוב בניינו מטמא באהל ורובע הקב עצמות:

תאמר באבר מן החי כו'. שאין רקב שלו טמא והיכי דמי בחי דאין לו תורת רקב כגון דארקבי ביה חד אבר אבל במת כי האי גוונא יש לו תורת רקב ושמע מינה דאע"ג דלא אירקבי בו אלא אבר אחד יש רקב:

מי קתני הא דכוותיה במת. אלא לעולם לא קשיא והא קמ"ל דשום מת יש לו רקב כשהוא שלם ולא כשהוא חסר:

ושום חי אין לו רקב. דאי אירקבי כוליה חי"ל מת ולא חי ואי אירקבי חד אבר השתא חי"ל במת אין לו תורת רקב בחי לא כ"ש:

תני עולא בר חנינא:

"מת שחסר"

אין לו רקב,

ולא תפוסה

ולא שכונת קברות".

מיתבי:

"לא, אם אמרת במת שיש לו רוב, ורובע. או מלא תרווד רקב,

תאמר בחי שאין לו לא רוב ולא רובע ולא מלא תרווד רקב".

היכי דמי?

דארקבי חד אבר, דכוותיה גבי מת אפילו חד אבר איקא רקב!

מי קתני הא מת!?

הא קא משמע לן:

שום מת - יש לו רקב,

שום חי - אין לו רקב.

13. נא, ב

רש"י

בעי רבא הרקיב. חד אבר כשהוא חי בין שמיטפל עמו בין שאינו מיטפל ולאח"כ חזר והרקיב כולו מהו:

כי מטמא היכא דהרקיב כולו כשהוא מת. והאי כשהוא חי הרקיב מקצתו ואין לו תורת רקב:

או דלמא הא מיית. וכהרקיב כולו כשהוא מת דמי:

הא מת. לאחר כך יש לו רקב דאע"ג דהרקיב במקצת כשהוא חי:

מי קתני הא מת. לאח"כ אע"ג דנרקב מחיים דיש לו רקב לא הכי קאמר דשום מת יש לו רקב שום חי אין לו רקב:

בעי רבא:

הרקיב כשהוא חי, וְחֹזֵר וּמֵת, מהו?

כי גמירי רקב דאירקיב כשהוא מת, או דלמא: השתא מיהא הא מיית?

תא שמע:

"לא, אם אמרת במת שיש לו רוב, ורובע, ומלא תרווד רקב, תאמר בחי שאין לו לא רוב ולא רובע ולא מלא תרווד רקב" -

טעמא משום חי,

הא מת יש לו רקב!

מי קתני 'הא מת'?

הא קא משמע לן:

דשום מת - יש לו רקב,

שום חי - אין לו רקב.

14. נא, ב - נב, א

רש"י

בעי רבא נמלה שחסרה. כל שהו ואכלה מהו שיעור נמלה שלימה גמירי לה דכי אכיל חיוב ואילו היכא דחסרה הוי פטור או דלמא בריה גמירי לה דכי אכיל בריה מיחייב וכי חסרה נמי חיוב דהאיכא בריה ואמרינן רובו ככולו:

אמר רב יהודה מדסקרתא ת"ש. אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הנוגע בהם במוותם וגוי (ויקרא יא) אי בהם יכול בכולם דכי נגע בכולם יהא טמא אבל לא במקצתו ת"ל וכל אשר יפול עליו מהם במוותם כו': **ושיערו חכמים.** שמגע עדשה יטמא שהוא כעדשה ששוחה ככולו:

שכן החומט כו'. ומדקא בעי שיעור בריה כעדשה ש"מ שיעורא דבריה כולה בעינן ואי חסרה שיעורא נפקא לה מכלל טומאתה וה"ה לענין אכילה: **אמר ר' שמעיה כי בעינן שיעורא.** דבריה במידי דכל ברייתו בכעדשה אבל גבי נמלה בפחות מכעדשה הויא בה נשמה דהא שלימה נמי לא הויא כולה כעדשה לא בעינן שיעורא ואכתי תבעי לך:

בעי רבא:

נמלה שחסרה - מהו?

שיעורא גמירין לה והא חסר.
או בריה גמירי לה והאיכא?

נב, א אמר רב יהודה מדיסקרתא:

תא שמע:

"בהם"¹²⁰ (ויקרא יא, לא),

יכול בכולן?

תלמוד לומר: "מהם"¹²¹ (ויקרא יא, לב).

אי "מהם", יכול מקצתו?

תלמוד לומר: "בהם".

הא ביצד?

עד שיגע במקצתו שהוא ככולו.

ושיערו חכמים: בכעדשה,

שכן החומט תחלת ברייתו בכעדשה".

שמע מינה: שיעורא גמירי לה.

אמר רב שמעיה:

כי בעינן שיעורא דבדלא הויא כעדשה - לא מטמא,

דלא נפלה בה נשמה.

אבל נפלה בה נשמה - לא.

תיבעי לה.

¹²⁰ אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הנוגע בהם במוותם יטמא עד הערב

¹²¹ וכל אשר יפל עליו מהם במוותם יטמא מכל קלי עץ או בגד או עור או שק כל קלי אשר יעשה מלאכה בהם במים ינבא וטמא עד הערב וטהר

15. נב, א-ב

רס"י

אמר רבא ת"ש [שדרה] שגירד רוב צלעות שבה. שעקר רוב צלעות שבה טהורה ואע"ג שהן מונחות בצדה:

ובקבר כו'. מפני שהקבר מצרפה להיות כמו שלמה הא לא גירד טמאה ואע"ג דליכא גולגולת בהדה וש"מ דשדרה או גולגולת תנן:

אידך. לא גירד עדיין תיבעי לך: ששה דברים. לקמן קחשיב להו:

של טרסיים. צורפי נחשת ואמרי לה של אותה אומה ואמרי לה אורגים ודומה לו במסכת ע"ז (דף יז): במעשה דרבי אליעזר כשנתפס למלכות דאמר להו רבם של טרסיים אני:

והניחוח באויר. כדי שלא יהיו מיטמאין באותן עצמות: ונכנס תודוס הרופא. שהיה בקי ומומחה אם הן ממת אחד או משני מתים:

ואמרו אין כאן שדרה ממת אחד. ואין הנוזיר מגלח על אהילו ואפילו לר"ע שהיה אומר בתחלה שאפי' היא באה משני מתים מטמא על אהילו חזר בו ר"ע:

טעמא משום דליכא ביה שדרה ממת אחד. קאמר דאין הנוזיר מגלח הא איכא חדא דמת אחד מטמא באהל ואין מועיל הנחתו באוירא כלום והנוזיר מגלח עליו ותפשוט דאו שדרה או גולגולת: לא לעולם אימא לך דשדרה וגולגולת ממת אחד בעינן והאי דקאמר להו הרופאים דקא מטהר להו לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שדרה וגולגולת דמת אחד כדי שיעור טומאת אהל דליכא אלא אפילו שדרה ממת אחד וגולגולת ממת אחד דלדברי ר"ע הוה מטמא לא איכא:

ת"ש ממניינא. דששה דברים על אבר מן המת הבא מב' מתים כגון הזרוע או השוק שיש בו שתי עצמות והאחד בא ממת אחד והאחר בא ממת שני וקריוין הן אבר אחד:

ר"ע מטמא וחכמים מטהרים. לפי שלא אמרו שיהא מטמא באהל אלא באבר ממת אחד ואבר מן החי הבא מאדם אחד וחצי קב עצמות הבא ממת אחד ורביעית דם הבא ממת אחד במגע ולא באהל ולדברי ר"ע אפי' באהל ועצם כשעורה ממת אחד ובכל אלו אומר ר' עקיבא שאפי' הן באין משני מתים הרי אלו מטמאין:

לעולם או שדרה או גולגולת תנן. כי קתני דששה דברים הן בהנהו דפליגי עליה רבים אבל בעצם כשעורה דלא פליגי עליה רבים אלא יחיד לא חשיב ליה ממניינא ולעולם או שדרה או גולגולת תנן וחשיב להו תרי וליכא בהו אלא ששה דסמי מכן שעורה ואיכא דאמרי כשעורה הוא ממניינא משום דאתי' לה מן המת אבל אבר מן החי סמי מכאן:

"השדרה והגולגולת".

איבעיא להו:

'שדרה וגולגולת' תנן, או דלמא: או שדרה או גולגולת?

אמר רבא:

תא שמע:

"שדרה שגירד רוב עילעין שבה - טהורה.

ובקבר, אפילו משופרת או מפורקת - טמאה מפי הקבר".

טעמא משום דגירד, הא לא גירד - טמא.

שמע מינה: או שדרה או גולגולת קתני.

הא לא קתני!

הא קא משמע לן: דכי גירד טהורה,

אידך - תיבעי לה.

תא שמע:

"רבי יהודה אומר:

ששה דברים רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין,

וחד בן רבי עקיבא.

ומעשה שהביאו קופה מלאה עצמות לבית הנסות של טרסיים,

והניחוח באויר, ונכנס תודוס הרופא וכל הרופאים עמו,

ואמרו: אין כאן שדרה ממת אחד".

טעמא דליכא שדרה דמחדא.

האיכא או שדרה או גולגולת דמחדא - נוזיר מגלח עליה,

שמע מינה: או שדרה או גולגולת תנן.

לא מיבעיא קאמר:

לא מיבעיא שדרה וגולגולת ממת אחד ליכא,

אלא אפילו או שדרה ממת אחד או גולגולת ממת אחד, ליכא.

תא שמע מומניינא:

"ומה הו ששה דברים שרבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין:

על אבר מן המת שבה משני מתים,

ועל אבר מן החי שבה משני בני אדם,

ועל חצי קב עצמות שבה משני מתים,

ועל רביעית דם הבא משנים,

ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים,

והשדרה והגולגולת".

נב, ואי סלקא דעתך: "או שדרה או גולגולת" - הני שבועה הויין!

כי קתני (סימן: יחיד, שהוא, גילת, ואחד):

כל היכא דפליגי עליה רבים,

לאפוקי "עצם כשעורה", דייחיד הוא דפליגי עליה.

דתניא:

"עצם כשעורה שנחלק לשנים,

רבי עקיבא מטמא

ורבי יוחנן בן נורי מטהר".

ואיבעית אימא:

כי קתני "אבר מן המת", "אבר מן החי" לא קתני.

רפ"י

ואיבעית אימא כי קתני כל
היכא דנזיר מגלח על אהילו
לאפוקי . עצם כשעורה. דלדברי
הכל לא מיטמא נזיר על אהילו
וא"ת רביעית דם דלא מיטמא
באהילו וקתני לר"ע מיטמא
נזיר באהילו דאיהו משמע ליה
מעל כל נפשות מת לא יבא
כדאמרין לעיל (דף לח.) מנין
לרביעית דם שמיטמא באהל
כו' :

לא תשנה רביעית דם בחזרה.
שחזר בו ר"ע דודאי לא חזר בו
שלעולם היה סבור שרביעית דם
הבאה מבי' מתים מטמא באהל:
שהרי למודו בידו. למודו ערוך
כך שהוא מטמא והנזיר מגלח
וחכ"א כשהוא בא ממת אי' ה"ז
מטמא באהל אבל אין הנזיר
מגלח עליו עד שיהא בו רביעית
לוג:

עד ימיו. כלומר כל ימיו היה
מטמא ר"ע שמא משמת חזר
בו:

הושחרו שיניו. של ר"ש:
מפני תעניותיו. לפי שדרך גנאי
היה משתעי עליה דר"ע ואמר
אם משמת חזר בו:

ת"ש ב"ש אומרים רובע עצמות
מן העצמות. שאמרו שמיטמאין
באהל ומוזה עליהן בשלישי כגון
שבא משני עצמות או משלשה
עצמות אבל לא מעצם אחד:
וב"ה אומרים. רובע עצמות
שאמרו מן הגויה בזמן שהוא
בא מרוב הבנין או מרוב המנין
אבל משאר איברים שאין רוב
בנין או רוב מנין אינו מטמא
באהל:

משני שוקים וירך אחד. ג'
איברים כב"ש ויהא בהן רוב
בנינו וב"ה אומרים מרוב
המנין אבל לא משאר אברים
הרי הוא יכול להתקיים דברי
ב"ה כמו במפרקי ידים ורגלים
שהיא בהן רוב מנין וגי' אברים
כב"ש:

שמאי אומר. רובע עצמות
שאמרו אפילו הבא מעצם אחד
מטמא באהל ומאי מעצם אחד
כגון דאתי מן השדרה או
מגולגולת:

ואיבעית אימא:
כי קתני כל היכא שנויר מגלח על אהילו,
לאפוקי עצם כשעורה דלא.

ואיבעית אימא:
כי קתני כל היכא דהדר ביה,
לאפוקי "רביעית דם" דלא הדר ביה.

דאמר ליה רבי לבר קפרא:
לא תשנה רביעית דם בחזרה,
שהרי למודו של רבי עקיבא בידו.
ועוד, המקרא מסייעו: "ועל כל נפשית מת לא יבא" (ויקרא כא, יא).

"רבי שמעון אומר:
עד ימיו היה מטמא,
אם משמת חזר בו איני יודע".

תנא:
"הושחרו שיניו מפני תעניותיו".

תא שמע:
דתנאי:
"בית שמאי אומרים:
רובע עצמות מן העצמים או משנים או משלשה.
ובית הלל אומרים:
רובע מן הגויה, מרוב הבנין, או מרוב המנין.
אמר רבי יהושע:
יכולני לעשות דברי בית שמאי ודברי בית הלל באחד.
שבית שמאי אומרים: משנים או משלשה -
או משני שוקיים וירך אחד, או משני ירכיים ושוק אחד,
הואיל ורוב גובהו של אדם מגובה.
ובית הלל אומרים: מן הגויה או מרוב בנין, או מרוב מנין.
הואיל וישנו במפרקי ידים ורגלים.
שמאי אומר:
אפילו עצם מן השדרה או מן הגולגולת".

שאני שמאי דמחמיר.

ליפשוט מינה: טעמא דשמאי¹²² דמחמיר,
הא רבנן עד דאיכא שדרה וגולגולת!

לא, עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא בעצם אחד דאתי מן השדרה ומן הגולגולת,
אבל היכא דאתיה בעיניה, אפילו חדא מינהון.

¹²² תיקון גירסה ע"פ הגהות הב"ח כתב יד מינכן ועוד.

16. נב, ב - נג, א

רס"י

מאי. מי הוי נזיר מגלח עליו או לא:
דחמירי. דאית בהו חומרא טפי משאר אברים:
ליתני. בה בהדיא ועל רובע עצמות הבא מן השדרה של שני מתים ומן הגולגולת של בי מתים שרי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין:
והא רבא הוא דאמר. לעיל (דף ג.) הא דקתני מן המת לא נצרכה אלא לרוב בניינו או לרוב בניינו אע"פ שאין בהן רובע עצמות ואע"פ שאין עליו בשר שהנזיר מגלח עליו וה"ה לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות דהא חשיבי כי הדדי אלמא [כ"ש] דסבירא ליה לרבא דהיכא דאיכא רובע עצמות משדרה וגולגולת דנזיר מגלח עלה: אין הכי נמי דמעיקרא סבירא ליה דרובע עצמות גמירי אלא בתר דשמעה מר"ע דאמר השדרה והגולגולת ולא אמר בה רובע עצמות דהוה אמינא לרבי עקיבא דאע"ג דמשני מתים באים אית בהו טומאה ולרבנן עד דאתי ממת אי ומדלא תני הכי ש"מ דלכולי עלמא חצי קב עצמות בעינן בין בשאר עצמות בין ברוב בניינו ורוב בניינו בין בשדרה וגולגולת:
ת"ש שמאי אומר. רובע עצמות שאמרו אפי' בזמן שבה מעצם אחד או משדרה או מגולגולת אלמא דברובע סגי והוא שיהא משדרה וגולגולת: אמר רבי אליעזר זקנים הראשונים מקצתן היו אומרים חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל. מטמא באהל בין לתרומה וקדשים בין לנזיר ועושה פסח:

בְּעֵי רַמִּי בַר חַמָּא:
 רובע עצמות מן שדרה וגולגולת מאי?

כי קתני: "**חצי קב עצמות**" היכא דאיכא משאר אבריו, אבל מן שדרה וגולגולת דחמירי - אפילו רובע עצמות. או דלמא: לא שנא?

אמר רבא:

תא שמע:

"השדרה והגולגולת".

ואי סלקא דעתך: רובע עצמות דאתי מן שדרה וגולגולת חמיר - ליתני: על רובע עצמות הבא מן השדרה!

נג, א והא רבא הוא דאמר: לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות!

בתר דשמעה מרבי עקיבא.

תא שמע:

"שמאי אומר:

עצם אחד מן שדרה או מן גולגולת!"

שאני שמאי דמחמיר טפי.

ליפשוט מינה: טעמא דשמאי, דמחמיר, היא לרבנן - עד דאיכא חצי קב עצמות!

דילמא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא בעצם אחד, אבל ברובע עצמות - אפילו רבנן מודו.

17. נג, א

כ"י

רובע ורביעית דם לא לכל.
 מטמא כלומר אפי' אי' מכולם
 אינו מטמא: ומקצתן היו
 אומרים אף רובע עצמות
 ורביעית דם מטמאים את הכל:
**וב"ד של אחריהן אומרים חצי
 קב כו'.** אבל רובע עצמות
 ורביעית דם לענין אכילת
 תרומה וקדשים מטמאין באהל
 אבל לא ליסתור ימי נזיר ועושה
 פסח לטמא שלא לעשותו
 דבמקום כרת לא העמידו
 דבריהם:
**מכדי אין הכרעת שלישיית
 מכרעת.** מכדי כל הכרעה שהיא
 במקצת כדברי זה ומקצת
 כדברי זה אינה הכרעה עד
 שתהא כולה כדברי אי' מהן
 דהכרעה לשון שיקול ששוקל
 דברי שנים יותר מאחד ומה
 ראה ר' אליעזר לומר כך ב"ד
 של אחריהן כך היו אומרים:
אמר ר' יעקב בר אידי. לומר
 שעיקר הוא שהוא מפי שמעיה
 ואבטליון ואית דאמרי שאמרו
 מפי חגי זכריה ומלאכי:

["על אלו טומאות הנזיר מגלח?"]

...

**ועל חצי קב עצמות,
 ועל חצי לוג דם."**

אמר רבי אליעזר:

זקנים הראשונים, מקצתן היו אומרים: חצי קב עצמות, וחצי לוג דם לכל.
 רובע עצמות, ורביעית דם לא לכל.
 ומקצתן היו אומרים:
 אף רובע עצמות ורביעית דם לפל.

בית דין שלאחריהם אמרו:

חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל,
 רובע עצמות ורביעית דם - לתרומה וקדשים.
 אבל לא לנזיר,
 ועושה פסח.

מכדי אין הכרעת שלישיית מכרעת!

אמר רבי יעקב בר אידי:

מפי שמועה אמרו:
 מפי חגי זכריה ומלאכי.

18. נג, א

רש"י

על אלו דרישא למעוטי עצם כשעורה. שאין הנזיר מגלח על אהילו דסלקא דעתך אמינא הואיל ואיתא בטומאה לענין מוגע ליטמא נמי באהל קא משמע לן דלא ואע"ג דהדר תני להו בהדיא בסיפא לא תיקשי ולא מידי משום דתני והדר מפרש וצריכי לפרושי דאי לא מפרש לה הוה אמינא דאפי' על מוגעו ועל משאו לא יהא מגלח: למעוטי אבן הסכוכית. אבן מסמא וזו היא אבן שמוטלת על גבי המת ברה"ר כדמפרש במס' שבת בפרק אמר ר' עקיבא (דף פב:) שאם הנזיר יושב עליה אע"פ שמתמאתו אינו מגלח עליה אבן מסמא אבן שומא ולישנא דקרא נקט דכתיב ושומת על פום גובא (בדניאל ו) כתיב לשון אחר אבן הסכוכית אבן המסככת על הקבר דקיי"ל כל המטלטלין מביאין את הטומא' בעובי המרדע חוץ מכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה:

["על אלו טומאות הנזיר מגלח?"]

[...]

על אלו הנזיר מגלח."

"על אלו" דרישא למעוטי עצם כשעורה,

דעל מוגעו ועל משאו - אין,

ועל אהילו - לא.

ו"על אלו" דסיפא למעוטי אבן הסכוכית.

רס"י

19. נג, א-ב

חצי קב עצמות. מיטמא עליו על מגעו ועל משאו ועל אהילו ועל רובע עצמות לא מיטמא ואפי' על מגעו ועל משאו:

ותיפוק לי' משום עצם כשעורה. ומאי איריא רובע:

אלא דאקמח אקמוחי. ששחקן דק הרבה כמו קמח שנטחן שאין בו עצם כשעורה וקמ"ל דאי אית ביה חצי קב מיטמא על מגעו ועל משאו ועל אהילו פחות מחצי קב אפי' על מגעו אינו מיטמא לפי שאין בו עצם כשעורה:

"וחצי קב עצמות".

נג, חצי קב עצמות - אין, רובע עצמות - לא.

היכי דמי?

אילימא דאית בהון עצמות כשעורה תיפוק ליה משום עצם כשעורה!

אלא דאקמח אקמוחי.

20. נג, ב

"עַל אֲבֵר מִן הַמֵּת, וְעַל אֲבֵר מִן הַחַי שְׁיֵשׁ עֲלֵיהוֹ בְּשָׂר בְּרֹאוֹי."

אִין עֲלֵיהוֹ בְּשָׂר כְּרֹאוֹי - מֵאִי?

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

אִין הַנְּזִיר מְגַלַּח עֲלֵיהוֹ.

רִישׁ לְקִישׁ אָמַר:

הַנְּזִיר מְגַלַּח עֲלֵיהוֹ.

"רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִין הַנְּזִיר מְגַלַּח עֲלֵיהוֹ."

דְּהָא קְתַנִּי בְּרִישָׁא: "עַל אֲבֵר מִן הַמֵּת וְעַל אֲבֵר מִן הַחַי,"

שְׁיֵשׁ עֲלֵיהוֹ כּוֹזֵת בְּשָׂר - אִין,

אֲכָל אִין עֲלֵיהֶם - לֹא.

"וּרְבִי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ אָמַר: מְגַלַּח."

מְדַלָּא קְתַנִּי בְּסִיפָא

וּרְבִי יוֹחָנָן?

אָמַר לָךְ: כֹּל הֵיכָא דְמִשְׁמַע מְכַלְלָא לָא קְתַנִּי בְּסִיפָא.

וְהָא "חֲצִי קֵב עֲצָמוֹת" דְּמִשְׁמַע: חֲצִי קֵב עֲצָמוֹת - אִין, רוֹבַע עֲצָמוֹת - לֹא,

וְקְתַנִּי בְּסִיפָא: "רוֹבַע עֲצָמוֹת"!

הֵתָם - אִי לֹא "רוֹבַע עֲצָמוֹת", הֵוָה אֲמִינָא: אֲפִילוּ עַל מְגַעוּ וְעַל מְשָׂאוֹ - לֹא,

לְהֵי אִיצְטְרִיךְ לְמִיתְנִי "רוֹבַע עֲצָמוֹת", דְּעַל אֲהִילָן הוּא דְּאִין הַנְּזִיר מְגַלַּח.

וְהָא "חֲצִי לוֹג דָּם", דְּשְׁמַעְתָּ מִינָהּ "חֲצִי לוֹג דָּם" - אִין, רְבִיעִית דָּם - לֹא,

וְקְתַנִּי בְּסִיפָא: "רְבִיעִית דָּם"!

הֵתָם - לְאִפּוּקֵי מְדַרְבֵּי עֲקִיבָא,

דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: ¹²³"נְזִיר מְגַלַּח עֲלֵיו."

הָא "אֲבֵר מִן הַמֵּת" - הֵיכִי דְּמִי?

אִי דְּאִית בֵּיהּ עֲצָם כְּשַׁעוּרָה - מֵאִי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן?

וְאִי דְּלִית בֵּיהּ עֲצָם כְּשַׁעוּרָה, מֵאִי טַעְמָא דְּרִישׁ לְקִישׁ?

אָמַר לָךְ רִישׁ לְקִישׁ:

לְעוֹלָם דְּלִית בֵּיהּ עֲצָם כְּשַׁעוּרָה,

וְאֲפִילוּ הֵכִי רַחֲמָנָא רַבִּינָהּ.

דְּתַנְיָא:

"וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה בַחֲלָל חֲרֵב אוֹ בְּמֵת" ¹²⁴(במדבר יט, טז),

"עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה" - זֶה הַמְּאֵהִיל עַל פְּנֵי הַמֵּת.

"בַּחֲלָל" - זֶה אֲבֵר מִן הַחַי וְיֵשׁ לוֹ לְהַעֲלוֹת אֶרֶזְכָּה.

"חֲרֵב" - הָרִי זֹו בַּחֲלָל.

"אוֹ בְּמֵת" - זֶה אֲבֵר הַנִּחְלָל מִן הַמֵּת.

"אוֹ בְּעֲצָם אָדָם" - זֶה רוֹבַע עֲצָמוֹת.

"אוֹ בְּקִבְרָה" - זֶה קִבְרָה סְתוּמָה.

רש"י

וְשֵׁשׁ עָלָיו בְּשָׂר כְּרֹאוֹי. שׁ"מ
דְּכִי אִין עָלָיו בְּשָׂר כְּרֹאוֹי שְׁאִינוּ
מְגַלַּח:

רִישׁ לְקִישׁ אָמַר נְזִיר מְגַלַּח
עָלָיו. מֵמֵאִי מְדַקָּא חֲשִׁיב בְּסִיפָא
עַל אֵלּוּ שְׁאִין הַנְּזִיר מְגַלַּח אַע"פ
שְׁמִיטָמָא בְּהֵן וְלֹא קְתַנִּי
בְּהַדְּיָהּ אִין עָלָיו בְּשָׂר כְּרֹאוֹי
אִין הַנְּזִיר מְגַלַּח שׁ"מ דְּאֵעִיג
דְּאִין עָלָיו בְּשָׂר כְּרֹאוֹי שֶׁהַנְּזִיר
מְגַלַּח עַל אֲהִילוֹ:

וְר' יוֹחָנָן אָמַר לָךְ. כֹּל הֵיכָא
דְּתַנִּי מִיּוֹדֵי וּמִשְׁמַע לִיהּ (דח)
מְכַלְלָא כְּגוֹן הֵכָא דְּתַנִּי בְּרִישָׁא
אִם יֵשׁ עָלָיו בְּשָׂר כְּרֹאוֹי מְגַלַּח:
אִי לֹא. הַדְּר תַּנִּי לֵהּ בְּסִיפָא הוּוּהוּ
אֲמִינָא אֲפִי עַל מְגַעוּ וְעַל מְשָׂאוֹ
לֹא יֵהָא נְזִיר מְגַלַּח לְהֵכִי תַנִּינָהּ
דְּעַל אֲהִילוֹ הוּוּהוּ דְּאִין הַנְּזִיר
מְגַלַּח אֲבֵל עַל מְגַעוּ מְגַלַּח וְכְּגוֹן
דְּלֹא אֲקַמַח אֲקַמּוּחֵי וְיֵשׁ בּוֹ
עֲצָם כְּשַׁעוּרָה וְאִידֵךְ נִמֵּי דְּקְתַנִּי
כְּגוֹן הַסְּכָכוֹת וְהַפְּרָעוֹת אַע"ג
דְּאִיכָא לְמִשְׁמַע לֵהּ מְכַלְלָא
מְדַלָּא קְתַנִּי בְּרִישָׁא לְכִי הַדְּר תַּנִּי
לְהוֹ מִשּׁוֹם דְּקָא מִיטְמָא בְּהֵן
וְצַרִּיךְ הַזָּאָה שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי:
לְאִפּוּקֵי מְדַרְבֵּי דְּאָמַר רְבִיעִית
דָּם הַבָּא מִשְׁנֵי מְתִים מְטַמָּא
בְּאֵהֶל. קַמ"ל סִיפָא דְּמֵת אֲחַד
בְּעִינָא לֵהּ:

הָאִי אֲבֵר מִן הַמֵּת. שְׁאִין עָלָיו
בְּשָׂר כְּרֹאוֹי:

הֵיכִי דְּמִי אִי דְּאִית בֵּיהּ עֲצָם
כְּשַׁעוּרָה. אֲמֵאִי אִינוּ מְגַלַּח עַל
מְגַעוּ וּמֵאִי טַעְמָא דְּר' יוֹחָנָן: וְאִי
דְּלִית בֵּיהּ עֲצָם כְּשַׁעוּרָה. וְאִין
עָלָיו בְּשָׂר כְּרֹאוֹי מֵאִי טַעְמָא
דְּרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמַר מְגַלַּח:
וְאֲפִילוּ הֵכִי רַבִּינָהּ. לְמַגַּע:
דְּתַנִּינָא כּוֹ עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה זֶה
הַמְּאֵהִיל עַל פְּנֵי הַמֵּת. הַמוּטֵל
בְּשַׁדָּה מְדַלָּא כְּתִיב יִגַּע בְּמֵת
בְּשַׁדָּה:

בַּחֲלָל זֶה אֲבֵר הַנִּחְלָל מִן הַחַי.
הַנִּקְצֵץ מִן הַחַי וְיֵשׁ בּוֹ לְעֹלוֹת
אֶרֶזְכָּה:

רוֹבַע עֲצָמוֹת. דְּמִטְמָא בְּאֵהֶל
כְּדַתְנָן וְאֵהֶל רוֹבַע עֲצָמוֹת אֵלּא
שְׁאִין הַנְּזִיר מְגַלַּח עַל אֲהִילוֹ:

זֶה קִבְרָה סְתוּמָה. שְׁאִין בּוֹ חֲלָל
טַפַּח בֵּין הַמֵּת וְהַגּוֹלֵל שְׁמִטָמָא:

¹²³ גירסת הדפוס: רְבִיעִית דָּם הַבָּא מִשְׁנֵי מְתִים מְטַמָּא בְּאֵהֶל. הַבָּאוּ אֶת גִּרְסַת רֵאשׁ, מֵאִיר, מֵהַר"ב רִנְשֹׁבוּרְג וְעוֹד.

¹²⁴ וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה בַחֲלָל חֲרֵב אוֹ בְּמֵת אוֹ בְּעֲצָם אָדָם אוֹ בְּקִבְרָה יְסֻמָּא שְׁבַעַת יְמִים

נד, א דאמר מר:

**"טומאה בוקעת ועולה,
בוקעת ויורדת"** (אהלות ז, א).

ואילו גבי נגיעה:

אמר רב יהודה:

תניא:

"וכל הנגע בעצם או בחלל"¹²⁵ (במדבר יט, יח) -

"בעצם" - זה עצם בשעורה,

"או בחלל" - זה אבר הנחלל מן החי ואין בו להעלות ארובה,

"או במת" - זה אבר הנחלל מן המת."

"או בקבר" - אמר ריש לקיש: זה קבר שלפני הדיבור.

האי "אבר מן המת" - היכי דמי?

אי דאית ביה עצם כשעורה - היינו הנוגע בעצם!

אלא דלית ביה עצם כשעורה, ואפילו הכי רחמנא רביה!

אמר לך רבי יוחנן:

לעולם דאית ביה, ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו.

רש"י

דאמר מר טומאה בוקעת ועולה. ונעשה קבר כגופו של מת עצמו והמהלך עליו אע"פ שאין נוגע אלא מאהיל טמא:

ואילו גבי נגיעה אמר רב יהודה תניא. דעד כאן מיירי בטומאת אהל מדכתיב ביה על פני השדה ומכאן ואילך בנגיעה דהא הדר ביה קרא ואמר וכל הנוגע בעצם או בחלל או במת או בקבר: ה"ג במת זה המחולל מן המת ואין עליו בשר כראוי:

או בקבר אר"ל זה קבר שלפני הדיבור. כלומר שהעובדי כוכבים מטמאין במגע אע"פ שאין מטמאין באהל כדתניא קברי העובדי כוכבים אין מטמאין באהל אלא בנגיעה וכל שהיה קודם הדיבור קודם מתן תורה בין של עובדי כוכבים בין של ישראל קרי ליה קבר בן נח וקבר העובדי כוכבי לאחר הדיבור כקודם הדיבור שאין מטמאין באהל לפי שלא ניתנה להם תורה ומש"ה קרי ליה קבר שלפני הדיבור: והאי אבר מן המת ומן החי שנחלל היכי דמי אי דאית בהו עצם כשעורה הא אירבו להו מהנוגע בעצם או בחלל אלא לאו דלית בהו עצם כשעורה ולא בשר כראוי וקא מרבי ליה רחמנא הילכך הואיל ואיתרבי ליה ליהווי נזיר מגלח עליו:

ורבי יוחנן אמר לך לעולם דאית ביה. עצם כשעורה ואם אינו ענין למגעו דנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו ענין למשאו אבל אם אין העצם כשעורה ולא בשר כראוי לעולם אין טומאתו כלום ואין הנזיר מגלח עליו: ואינו מתחיל למנות נזירות דטהרה עד שיטהר כו':

¹²⁵ ולקח אוזב וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר

21. נד, א

[עַל אֲלוֹ הַנְּזִיר מְגַלַּח] וּמִזֶּה בְּשִׁלְיָי וּבְשִׁבְעֵי וְסוֹתֵר [אֶת הַקּוֹדֶמִין, וְאִינוֹ מִתְחִיל לְמִנּוֹת אֲלָא עַד שְׁיִטְהַר וּמִבִּיא אֶת קִרְבָּנֹתָיו].

איבעיא להו:

הא דקתני: "עד שִׁיטְהַר",

בשביעי קאי עד דעביד הערב שמש,

ומני? רבי אליעזר היא.

או דילמא:

בשמיני קאי, ומאי "עד שִׁיטְהַר"? עד שיביא קרבנותיו.

ומני? רבנן היא.

תא שמע:

מדקתני סיפא: "מתחיל ומונה מיד",

הא רישא מאי "עד שִׁיטְהַר"? עד שיביא קרבנותיו,

ומני? רבנן היא דאמרי: נזירות טהרה עד שמיני לא חיילא.

רס"י

איבעיא להו הא דקתני עד שִׁיטְהַר בשביעי קאי. כלומר עד דעביד הערב שמש בשביעי דהיינו שביעי ומיעל שמיני: ומני ר"א היא. דאמר בפי מי שאמר הריני נזיר מגלח (לעיל ד' יח): מתחיל ומונה מיד משום וקדש את ראשו ביום ההוא אע"פ שלא הביא קרבנותיו:

או דלמא. מאי עד שִׁיטְהַר דקאמר עד שיביא קרבנותיו דפרושי קמפרש:

ומני רבנן היא. דפליגי עליה ואמרי דאין מתחיל למנות עד שיביא אשמו דהיינו לאחר הבאת קרבנותיו וכל זמן שלא הביא קרבנותיו אינו מתחיל ואי איכא ספרים דכתיב בהו ומני ר"ש היא לאו שבשתא היא דברייתא תני לה להא דרבנן כר"ש:

מדקתני סיפא. אבל הסככות כו' מתחיל ומונה מיד מיום שביעי לפי שאינו מביא קרבן מכלל דרישא דאית ביה קרבן: מאי עד שִׁיטְהַר. דקאמר עד שיביא קרבנותיו במשמע דהיינו שמיני ומני רבנן היא דאמרי נזירות דטהרה עד יום שמיני לא חיילא:

22. נד, א-ב

רפ"י

מתני'

אבל הסככות. דהיינו אילן המיסך על הארץ ויש טומאה תחת נוף באי מהן ואינו ידוע כנגד מי: וכן תחת אבנים הפרועות היוצאות חוץ מן הגדר וטומאה תחת אחת מהן ואינו ידוע לאדם והלך נזיר תחתיהן: **ובית הפרס.** שדה שנאבד בה קבר ונחרש:

וארץ העמים. שנוזר בארץ ובתוך ימי נזירותו יצא ונכנס לארץ העמים אין הנזיר מגלח:

ואין סותר את הקודמין. והאי דתנן בפי' הריני נזיר מגלח (לעיל יט:) מי שנוזר נזירות מרובה והשלים נזירותו ואחר כך בא לארץ כו' ב"ה אומרים נזיר כבתחלה וסותר את הקודמין התם הוי טעמא לפי שעשה נזירותו בח"ל ואין עיקר נזירות אלא בא"י אבל כאן שעשה ואחר כך יצא אינו צריך לסתור את הקודמים:

וספרו של מצורע. דהיינו אחר חלוטו הוא דהאי קרא וכבס בגדיו וגו' (ויקרא יד) בסוף ימי חלוטו כתיב דהיינו כשנתרפא מצרעתו כדכתיב ברישא דעניינא ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא וגו' ואז הוא מגלח כדכתיב וגילח את כל שערו ומתחילין ימי ספירו ולאחר ימי ספירו מגלח פעם שנית כדכתיב בההוא קרא גופיה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וכתוב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו' וימי ספירו של מצורע אותן ימים שכתוב בהן וכבס המטהר וגלח את כל שערו ורחץ במים ואחר יבא אל המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וימי גמרו של מצורע היינו ימי חלוטו דכתיב בהו (שם יג) בדד ישב מחוץ למחנה מושבו אחר תגלחיות הללו של מצורע אינו סותר את הקודמין ואחר יתחיל למנות ימי נזירותו אלא למקום שפסק יתחיל והוא שתהא נזירות מרובה כדי שיהא בו גידול שיער לי' יום לאחר שנתגלח בתגלחיות שתיים של מצורע ואף אותן ימים של ספרו ושל גמרו אין עולין לו למנין:

באמת אמרו. הלכה היא למשה מסיני ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מצורע ימים הראשונים שכתוב בהן (שם) והסגיר הכהן שבעת ימים וכתבי' והסגירו הכהן שבעת ימים שנית עולין לו ממנין ימי נזירותו ולקמן מפרש מהיכא גמיר:

משנה

אבל הסככות, והפרעות, ובית הפרס, וארץ העמים, והגולל, והדופק, ורביעית דם, ואהל, ורובע עצמות, וכלים הנוגעים במת, ובימי ספרו, ובימי גמרו - על אלו אין הנזיר מגלח, ומזה בשלישי ובשביעי, ואינו סותר את הקודמים, ומתחיל ומונה מיד, וקרבו אין לו.

נד,ב

באמת אמרו:

ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מצורע - הרי אלו עולין לו.

גמרא

"ואלו הן הסככות: אילן המיסך על הארץ, ופרעות: היוצאות מן הגדר" (אהלות ח,ב).

23. נד, ב - נה, א

רז"י

"וְאָרֶץ הָעַמִּים".

גמ'

איבעיא להו ארץ העמים משום אורא. נמי גזרו עלה והיכא דאיכא אוריא בלא גושא כגון דנכנס בה בקרון או בספינה שלא פסע לארץ אלא נכנס בה באוריא קליש ליה טומאה:

או דילמא משום גושא. דטומאה חמורה הוא דגזרו עליה ולא משום אוריא דהיינו טומאה קלה ואם נכנס בה ברגליו כמאן דנגע בקבר דמי אבל בקרון לא:

ואי אמרת משום אוריא. היכא דאיכא אוריא בלא גושא מי הויא לה טומאה חמורה כולי האי דתיבעי הזאה שלישי ושביעי:

וכי קתני. ומזה בשלישי ושביעי אשאר אסככות ופרעות ולאו אארץ העמים:

הכי נמי מסתברא. דלא אכולהו קאי מדקתני כלים הנוגעים במת:

והני כלים בני הזאה נינהו. כלומר ואם נוגע נזיר בכלים הנוגעים במת צריך הזאה בתמיה:

אלא לאו שמע מינה. לאו אכולהו קאי אלא אשאר קאי אהנד [דבני] הזאה נינהו:

מאי לאו דרבי סבר משום אוריא. גזרו עליה ואילו הכא כיון דנכנס באויר מלמעלה כשהו פתוחין או דרך פתחים הוי טמא שהרי נכנס לאויר ארץ העמים:

ור' יוסי בר' יהודה סבר משום גושא. ולא משום אוריא וכיון דקרקעית שידה תיבה ומגדל מפסיק בינו לבין הגושא הוי טהור:

לא דכולי עלמא משום גושא. אבל הכא בהא קמיפלגי דרבי דמטמא קסבר אהל זרוק לאו שמייה אהל ולא הוי הפסק וכמאן דמהלך ממש על גבי קרקע דמי ור' יוסי בר' יהודה סבר דשמייה אהל: והתניא ר' יוסי בר' יהודה אמר תיבה מלאה כלים וזרקה על גבי המת באהל טמאה. וכל הכלים שבתוכה אלמא קסבר דאהל זרוק לאו שמייה אהל ולא הוי מפסיק כלל:

ואם היתה מונחת טהורה. דכיון דמונחת הויא לה כאהל קבוע ומצלת בפני הטומאה ולא הוי כאהל זרוק:

אלא דכולי עלמא משום אוריא. והיינו טעמא דמטהר ר' יוסי בר' יהודה משום דקסבר כי נכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן:

והתניא. דמסייעא ליה:

הנכנס כו' בקרון ובספינה ובאיסקריא. כלומר בספינה גדולה שיש בה איסקריא וקרי לה הכי על שם איסקריא שבה דהיינו תורן וקרוי פוש"ט

{מש"ט: תורן} בלע"ז משום דמילתא דשכיחא גזרו בה רבנן והא מתני' ר' יוסי בר' יהודה היא:

ואיבעית אימא. דכ"ע משום גושא ולכ"ע נמי אהל זרוק שמייה אהל והא דקא מטמא הכא משום דקסבר גזירה שמא יוציא ראשו ורובו חוץ משידה תיבה ומגדל ור' יוסי לא גזר:

והתניא. דמסייעא ליה דר' יוסי אינו מטמא עד שיוציא ראשו ורובו והא דתני ר' יוסי בר"י לעיל זרק תיבה מלאה כלים על פני המת טמאה לאו משום דקסבר אהל זרוק לאו שמייה אהל אלא כיון דזורקה קא מפיק לה מתורת אהל ומשוי לה תורת כלי ולעולם קסבר אהל זרוק שמייה אהל דקתני בסיפא ואם היתה מונחת טהורה אע"ג דאורחיה דמטלטל לה:

איבעיא להו:

ארץ העמים, משום אוריא גזרו עליה,

או דילמא:

משום גושא גזרו עליה?

תא שמע:

"ומזה בשלישי ובשביעי".

ואי אמרת: משום אוריא - הזאה למה לי?

אלא לאו משום גושא.

לא, לעולם אימא לך משום אוריא,

וכי קתני, אשאר.

הכי נמי מסתברא,

מדקתני: "וכלים הנוגעים במת" - הני כלים בני הזאה אינון?!

אלא שמע מינה: אשאר.

נה, א לימא כתנאי:

"הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל,

רבי מטמא,

ורבי יוסי ברבי יהודה מטהר".

מאי לאו רבי סבר: משום אוריא,

ורבי יוסי ברבי יהודה סבר: משום גושא.

לא, דכולי עלמא משום גושא,

מר סבר: אהל זרוק, שמייה אהל.

ומר סבר: לא שמייה אהל.

והתניא:

"רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת,

באהל - טמאה,

ואם היתה מונחת - טהורה!"

אלא: דכולי עלמא משום אוריא,

ומר סבר: כיון דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן,

ומר סבר: אף על גב דלא שכיחא גזרו ביה רבנן.

והתניא:

"הנכנס לארץ העמים:

בשידה תיבה ומגדל - טהור,

בקרון ובספינה ובאיסקריא - טמא".

ואיבעית אימא:

הכא, שמא יוציא ראשו ורובו לשם פליגי.

והתניא:

"רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל - טהור,

עד שיוציא לשם ראשו או רובו".

24. נה, א - נו, ב

רס"י

אמר רב חסדא לא שנו. דימי חלוטו אין עולין לו מן המנין:
אלא בניירות מועטת. בזמן שקבל עליו נזירות שלשים יום [ונצטרע] כשעשה מהן עשרה ימים ונחלט שאין הללו ימים עולין לו מן המנין שאם אתה אומר עולין לו לא ישתיירו לו כדי גידול שיער לאחר תגלחיות של צרעת:

אבל בניירות מרובה. שקיבל עליו מאה יום ונצטרע בתוך ימי נזירותו עד שלא עברו לי יום ונתגלח בשתי תגלחיות של צרעת הואיל ועדיין נשתיירו שם לי יום כדי גידול שיער אף ימי חלוטו עולין לו מן המנין ואינו צריך לשמור אלא לי יום כדי גידול שיער טהרה לנזירות לאחר תגלחיות של צרעת:

מתיב רב שריבא. מי מצית דייקת למתני דבניירות מועטת קאי והא קתני מתחיל ומונה מיד ואינו סותר את הקודמין ובאינו נזירות קאי אילימא בניירות מועטת של שלשים יום ומי מצית אמרת דאינו סותר את הקודמין:

והא בעי גידול שער. לאחר תגלחתו מן הצרעת וליכא דאין גידול שיער פחות משלשים יום:

אלא לאו בניירות מרובה וקאמר מתחיל ומונה מיד. מאותו יום שעומד בו ומשלים לאותן ימים שלפני חלוטו אבל ימי חלוטו מיהא אין עולין לו:

בניירות בת חמשים יום כו'. דאי אמרת דעולין לא פש ליה כדי גידול שיער לאחר תגלחת צרעתו הלכך דלבתר הכי מיבעי ליה למיתב תלתין יומין מנזיר דהא אית ליה גידול שיער:

מתיב רמי בר חמא נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק. שנטמא בספק ביום ראשון של נזירות וספק הוא לו אם נחלט ונרפא ביום ראשון של נזירותו:

אוכל בקדשים לאחר ששים ושותה יין ומטמא למתים לאחר ק"ב יום. שאילו היה טמא ודאי ומוחלט ודאי היה צריך לגלח לאלתר תגלחת צרעת ובסוף שבעה ימים תגלחת לימי ספרו מביא קרבן צרעת ואוכל בקדשים ואח"כ למנות שבעה תגלחת נזירות טומאה ואח"כ למנות שלשים נזירות טהרה מפני שהצרעת דוחה לתגלחת דנזיר כדתנן לקמן באיך פירקין (דף טו.) תגלחת הנגע דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי ולא בזמן שהוא ספק ונמצא אוכל בקדשים לאחר שבעה ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה יום אבל עכשיו שהוא טמא מספק ומוחלט מספק שאינו יכול לגלח תגלחת צרעת לאלתר לפי שאינה דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהוא ספק הלכך שהוא אוכל בקדשים לאחר ששים כו' כיצד בא לו לגלח תגלחת צרעת לאלתר אומרים לו שמא לא היית טמא ולא מוחלט ואי אתה רשאי לגלח עד שלשים יום בא לו לסוף שלשים וביקש לשתות יין אומרים לו טמא היית ולא מוחלט ותגלחת ראשונה שעשית היא תגלחת טומאה ואי אתה מותר לגלח כל שלשים יום מפני שחלה עליו נזירות טהרה ועומד שלשים יום ומגלח הרי ששים יום בא לו לשתות יין אומרים לו מוחלט היית ולא טמא והללו שנים תגלחיות שעשית הן שתי תגלחיות של צרעת ועכשיו צריך אתה להתחיל למנון נזירותך ועשה שלשים יום ומגלח הרי תשעים יום בא לו לשתות יין אומרים לו שמא מוחלט וטמא היית ושני תגלחיות הראשונות היו לשם צרעת והשלישית לתגלחת טומאה מעכשיו מתחיל נזירות טהרה וחזור ומונה שלשים והרי הן מאה ועשרים יום וארבע תגלחיות נמצא אוכל בקדשים לאחר ששים יום ממה נפשך תגלחת צרעת ודאי קודמת וכיון שהביא קרבן צרעתו הותר בקדשים אבל ביין לא הותר עד לאחר מאה ועשרים יום כמו שפירשתי: **המשך בעמוד הבא**

"ומתחיל ומונה"

אמר רב חסדא:

לא שנו אלא בניירות מועטת.

אבל בניירות מרובה - מיסלק נמי סלקין ליה.

מתיב רב שריבא:

"מתחיל ומונה מיד,

ואין מבטל בהו את הקודמין".

במאי?

אילימא: בניירות מועטת - קבעי גידול שיער!

נה, ב, אלא לאו בניירות מרובה, וקתני: "מתחיל ומונה מיד"!

הוא, מותיב לה והוא מפרק לה:

בניירות בת חמשים יום,

דיתייב עשרין, ואיתילידא ביה צרעת, מגלח צרעתו, והדר יתיב תלתין יומין דנזיר,

דהא אית ליה גידול שער.

מתיב רמי בר חמא,

"נזיר שהיה טמא בספק, ומוחלט בספק,

אוכל בקדשים - לאחר ששים יום,

ושותה יין ומיטמא למתים - לאחר מאה ועשרים יום" (נזיר טו:).

ותני עלה:

"במה דברים אמורים בניירות מועטת,

אבל בניירות בת שנה - אוכל בקדשים לאחר שתי שנים,

ושותה יין ומיטמא למתים - לאחר ארבע שנים".

ואי סלקא דעתך: סלקין ליה יומי תיסגי ליה בשלש שנים ושלשים יום!

ועוד מתיב רב אשי:

"אין לי אלא ימי טומאה שאין עולין לו מן המנין,

ימי חלוטו - מנין?

ודין הוא, ימי טומאה מגלח ומביא קרבן, וימי חלוטו מגלח ומביא קרבן,

מה ימי טומאתו אין עולין לו מן המנין, אף ימי חלוטו אין עולין לו מן המנין.

לא, אם אמרת בימי טומאתו שכן מבטל בהו את הקודמים,

תאמר בימי חלוטו שאין מבטל בהו את הקודמין.

אמרת: קל וחומר הוא:

ומה נזיר בקרבן, ששערו ראוי לתגלחת נזירות, אין עולין לו מן המנין,

ימי חלוטו, שאין שערו ראוי לתגלחת נזירות לא כל שכן?!

ואין לי אלא ימי חלוטו.

ימי ספרו, מנין?

ודין הוא: ^אמה ימי חלוטו טעון תגלחת - אף ימי ספרו,

ומה ימי חלוטו אין עולין לו מן המנין - אף ימי ספרו.

יכול אף ימי הסגרו בן?

והדין נותן.

חלוט מטמא משכב ומושב, וימי הסגרו מטמא משכב ומושב,

אם למדת לימי חלוטו שאין עולין לו מן המנין -

אף ימי הסגרו אין עולין לו מן המנין!

אמרת: לא, אם אמרת בימי חלוטו שכן חלוטו טעון תגלחת ומביא קרבן,

לפיכך אין עולין.

תאמר בימי הסגרו, שאין טעון תגלחת, ואינו מביא קרבן?

לפיכך יעלו למנין!

מכאן אמרו: ימי ספרו, וימי גמרו - אין עולין לו מן המנין.

אבל ימי הזב והזבה, והסגרו של מצורע - הרי אלו עולין לו!"

נו, א

נו, ב

קִתְּנֵי מִיָּהֵת: "לא, אִם אִמְרַת בְּיָמֵי טוֹמְאָה שָׁבַן מִבְּטֵל בְּהֵן אֶת הַקּוֹדֵמִין, תֹּאמַר בְּיָמֵי חִלוּטוֹ".

בְּמֵאֵי?

אֵילִימָא: בְּנִזְיֹרוֹת מוֹעֵטָת - הָא בְּעֵינָן גִּידוּל שְׁעָר! אֵלָא לָאוּ בְּנִזְיֹרוֹת מְרֻבָּה, וְקִתְּנֵי: "שְׂאִין עוֹלִין לוֹ מִן הַמְּנִין". אֵלְמָא: לא סְלָקִין לִיה!

שְׁמַע מִיָּנָה.

רַח"י

ותני עלה. בתוספתא:

במה דברים אמורים בנזירות מועטת אבל בנזירות בת שנה. והיה טמא בספק ומוחלט בספק ביום ראשון של נזירות אוכל בקדשים לאחר שני שנים דשמא לא היה טמא ולא מצורע ואינו אוכל כל שנה ראשונה עד סופה ובסוף שנה ראשונה יש לומר טמא היה ולא מצורע ומכאן ואילך מתחיל נזירות טהרה ואין מגלח עד סוף שנה שנית ועדיין יש לומר שמא מצורע וטמא היה ושתי תגלחיות ראשונות לא עלה לו אלא לצרעת ותגלחת שלישית עלתה לו לנזירות טומאה ומכאן ואילך מתחיל נזירות טהרה ואינו מגלח עד סוף שנה רביעית נמצא אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ממה נפשך לפי שכבר גילח שני תגלחיות ותגלחת דצרעת קודמת בכ"מ כדאמרן ונמצא שותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעה שנים: **ואי ס"ד.** דבנזירות מרובה מסלק סלקי ליה ימי חלוטו דשהוי ימי חלוטו עולין לו למנין נזירות טהרה: **תסגי ליה.** אלא מדאינו יכול לשתות ביין עד לאחר ארבעה שנים ש"מ דאפי' בנזירות מרובה אין ימי חלוטו עולין לו מן המנין וקשיא לרב חסדא: ועוד מתיב רב אשי אין לי אלא ימי טומאה שאין עולין לו מן המנין. דכתיב (במדבר ו) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא ואח"כ והזיר לה' את ימי נזרו והימים הראשונים יפלו ומעכשיו התחיל להזיר לה' ימי נזרו לאחר שהביא כפרתו:

ימי חלוטו. שאם מצורע ומוחלט בתוך ימי נזירותו:

מנין. שכי'ז שיהא מגלח לא היו עולין לו מן המנין נזירות טהרה: **(את הקודמים).** והואיל וימי חלוטו אין סותר בהן את הקודמין יהו עולין לו מן המנין:

נזיר בקבר. שנזר והוא בבית הקברות ששערו ראוי לתגלחת נזיר כדאמרין בהריני נזיר [מגלח] (לעיל טז:):

אין עולין לו. ימי טומאתו מן המנין ואין סותר בהן את הקודמין לפי שאין לו קודמין ימי חלוטו כו': **ימי ספרו.** אותן ימים שכתוב בהן וישב מחוץ לאהל שבעת ימים (ויקרא יד): **מנין.** שלא יהו עולין לו למנין נזירות טהרה:

מה ימי חלוטו טעון תגלחת. וצפורין כדמפרש בהו קרא: **גמרו.** היינו ימי חלוטו: ימי הסגרו אלו ימים שהוא מוסגר קודם שמוחלט פעמים י"ד יום ונטהר בתוך ימי הסגר שהן עולין לו אותן ימים:

אבל ימי הזב כו'. שאינם טעונים תגלחת ועוד לא נטמאו בטומאת מת הרי אלו עולין לו מן המנין:

קתני מיהת לא אם אמרת כו' תאמר בימי חלוטו. שאין מבטל בהן את הקודמין במאי אילימא בנזירות מועטת והא בעינן גידל שיער אלא לאו בנזירות מרובה וקתני שאין עולין לו מן המנין וקשיא לרב חסדא:

שמע מינה. דמהא תיובתא ש"מ וא"ת לוקמה בנזירות חמשים יום כדלעיל הא לא אפשר דהא קתני לה דומיא דימי טומאה דמה להלן פסיקא לן דאין עולין אף כאן אין עולין:

25. נוב

רפ"י

משנה

אמר רבי אלעזר¹²⁶ משום רבי יהושע:

כל טומאה מן המת שנזיר מגלח עליה - חייבין עליה על ביאת מקדש.
 וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה - אין חייבין עליה על ביאת מקדש.

אמר רבי מאיר:

לא תהא זו קלה מן השרץ.

מתני'
 לא תהא זו קלה מן השרץ. ומה
 על טומאת השרץ שאין הנזיר
 מטמא כלום חייבין עליו משום
 ביאת מקדש על טומאה מן
 המת שהוא טעון הזאה ג' וז'
 אינו דין שיהו חייבין עליה
 משום ביאת מקדש ואף ע"פ
 שאין הנזיר מגלח עליה:

גמ'

ור' אליעזר מר' יהושע. סתמא
 דהיינו ר' יהושע בן חנניה הא
 גמר לה והא מר' יהושע בן ממל
 כו':

לערדסקיא. שם מקום:

בן פתר ראש. כך שמו:

אמרתי לו. לר' מאיר כלום בקי
 אתה בר' יהושע בן ממל אמר לי
 הן ואמר לי משום ר' יהושע כל
 טומאה כו':

אמרו ש"מ כל שמעתתא
 דמתאמרא בבי תלתא. דשלישי
 שמע משני ושני מראשון דהאי
 מאן דבעי למימר להאי מילתא
 לא מצטרכא למימר אלא קמאי
 ובתראי ומציעאי לא כדתנן
 במתני' ר' אליעזר ור' יהושע
 ולא קחשיב ר' יהושע בן ממל
 בהדיהו:

אמר נחום הלבלר כך מקובלני
 מר' מיאשא שקיבל מן הזוגות.

יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן
 יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי
 יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח
 שמעיה ואבטליון הלל ושמאי
 וזוגות שקיבלו מן הנביאים חגי
 זכריה ומלאכי ונביאים קיבלו
 הלכה למשה מסיני: ה"ג הזורע
 את שדהו שני מיני חטין אם
 עשאן גורן אחת נותן פאה אחת
 דהואיל ובשדה אחת זרען אע"פ
 שהן שני מינים הואיל ושניהם
 מין חטין אינו חייב אלא פאה
 אחת אלא א"כ שם דעתו לחלקן
 ולעשות מהן שתי גרנות ואית
 ספרים דכתיב בהו הזורע שבת
 וחרדל אני"ס

{אני"ד: שבת (צמח ריחני)}
 בלע"ז ותו לא ואנן לא גרסינן
 לה:

ואילו יהושע וכלב. דהו
 מציעאי לא קחשיב אלמא
 דקמאי ובתראי אמרי ומציעאי
 לא אמרינן ומן הנביאים ואילך
 קחשיב כולהו כחדא מפני שהיו
 מבית שני ואילך: מתני' רביעית
 דם שהיא מטמאה כו' אינו דין
 שהנזיר מגלח על מגעה ועל
 משאה. וה"ה דהוה ליה למימר
 על אהילות דלרבי עקיבא אית
 ליה האי סברא אלא משום
 דלגבי שעורה דקמייתי ליה
 מינייה מקל וחומר לא מצי אמר
 על אהילות לא אמר נמי גבי
 רביעית דם:

גמרא

ורבי אלעזר משום רבי יהושע¹²⁷ גמר לה!?

והא משום רבי יהושע בר ממל גמר לה!

דתניא:

"אמר רבי אלעזר:

בשהלכתי לערדסקיא,

מצאתי את רבי יהושע בן פתר ראש שהיה יושב ודן לפני רבי מאיר בהלכה:

כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה - חייבין עליה משום ביאת מקדש,
 וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה - אין חייבין עליה משום ביאת מקדש.

אמר לו: אל תהא זו קלה משרץ.

אמרתי לו: כלום אתה בקי ברבי יהושע בר ממל?

אמר לי: הן.

כך אמר לי רבי יהושע בר ממל משום רבי יהושע:

כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה - חייב עליה משום ביאת מקדש,
 וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה - אין חייבין עליה משום ביאת מקדש.
 הו' משום רבי יהושע בר ממל גמר לה!

אמרו:

שמע מינה: כל שמעתתא דמתאמרה בבי תלתא קדמאי ובתראי אמרינן, מציעאי לא אמרינן.

אמר רב נחמן בר יצחק:

אף אנן נמי תנינא:

"אמר נחום הלבלר:

כך מקובלני מרבי מיאשא שקיבל מאבא,

שקבל מן הזוגות,

שקבלו מן הנביאים:

הלכה למשה מסיני - בזורע שבת וחרדל בשנים ושלשה מקומות,

שנותן פאה מפל אחד ואחד" (פאה ב,ו).

ואילו יהושע וכלב לא קחשיב.

שמע מינה.

¹²⁶ בדפוס רבי אליעזר, סתם רבי אליעזר = רבי אליעזר בן הורקנוס = הרבי אליעזר הגדול. ע"פ כתב"י של המשנה בירושלמי,
 וכאן בכתב"י מינכן במשנה ובגמרא ובתוספתא הגירסה רבי אלעזר – רבי אלעזר בן שמוע. וכמו כן מהסברה יש לומר שמדובר
 ברבי אלעזר בן שמוע

¹²⁷ רבי יהושע = רבי יהושע בן חנניה

26. נו, ב - נז, א

רש"י

אין דנין כאן מק"ו. ובגמ' מפרש (מאי קאמר: אין דנין כאן ק"ו). לפי שאין דנין קל וחומר מהלכה:

גמ'

איבעיא להו. האי דקאמרי במתניי ר' אליעזר ור' יהושע דאין דנין ק"ו היכי קאמרי מי אמרינן עצם כשעורה הלכה למשה מסיני דנזיר מגלח עליו ורביעית דם קל וחומר מעצם כשעורה דנזיר מגלח עליו ואין דנין קל וחומר מהלכה אי. לאו במידי דתרוייהו גמירי לה מקרא או דילמא הכי קאמר רביעית דם הלכה למשה מסיני דמטמא את האדם באהל ועצם כשעורה קל וחומר כלומר ומעצם כשעורה קא גמרינן קל וחומר דברביעית דם יהא נזיר מגלח וקאמר ליה אין דנין ק"ו מהלכה שאין למידין קל וחומר ממידי דלא גמירי לה אלא מהלכה אי לאו דאתיא ליה מן המקרא:

ת"ש עצם כשעורה [הלכה]. שהנזיר מגלח עליו ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה:

משנה

אמר רבי עקיבא:

דנתי לפני רבי אליעזר:

מה אם עצם כשעורה שאינו מטמא אדם באהל - הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו, רביעית דם שהוא מטמא אדם באהל -

אינו דין שיהא הנזיר מגלח על מגעה ועל משאה?!

אמר לי:

מה זה עקיבא? אין דנין כאן מקל וחומר.

וכשבאתי והרציתי דברים לפני רבי יהושע,

אמר לי: יפה אמרת, אלא כן אמרו: הלכה.

נז, א גמרא

איבעיא להו:

עצם כשעורה - הלכה,

ורביעית דם - קל וחומר, ואין דנין קל וחומר מהלכה,

או דלמא:

רביעית דם הלכה,

ועצם כשעורה קל וחומר, ואין דנין קל וחומר מהלכה?

תא שמע:

"עצם כשעורה - הלכה,

ורביעית דם - קל וחומר, ואין דנין קל וחומר מהלכה."

הדרן עלך כהן גדול